

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 4 / 2020

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 19, številka 4 / 2020
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>
Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Glavni, odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Anja Uršič, Brane But, Metka Pavšič, Miha Srebrnjak, Safet Baltič, Slavica Bukovec Zupanič

Lektoriranje: Vida Črnivec

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranj nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo in prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev in strokovnjakov vseh podpornih služb ter drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====

Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahtevata jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestilo avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščiten z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

=====

KAZALO

UVODNIK: Je podjetniška pot zaposlitvena priložnost za slepe in slabovidne?

Slavica Bukovec Zupanič

AVTOPORTRET: Vojko Prosen

V času poklicnega delovanja sem se izpopolnjeval v stroki in krepil svojo samostojnost

POPOTNIŠKI UTRINKI: Slikovite balkanske destinacije nas vedno znova prevzamejo – 2. Del

Slavica Bukovec Zupanič

INTEGRACIJA: Inkluzijski pohodi – planinstvo za vse

Slavica Bukovec Zupanič

INVALIDSKO VARSTVO: Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij

Brane But

DOBRO JE VEDETI: Pes vodnik slepih pridobitev in predstavitev vadiateljev

Marino Kačič in Sabina Dermota

NAMIGI IN NASVETI: Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje, Kako v treh preprostih korakih presedlati iz iPhonea na Android ali obratno

Brane But

OGLASNA DESKA: Ovire skozi poklicno usposabljanje – 5. del

Josib

NOVIČKE: Projekt razvoja podjetništva slepih in slabovidnih dobil evropsko nagrado za spodbujanje podjetništva, Avtonomna vožnja: Hondi uspel zelo pomemben preboj pri samovozečih vozilih, Holmanova nagrada za leto 2021, Dostopnost spletišč za ranljive skupine

Miha Srebrnjak

MEDNARODNE NOVIČKE: Izključenost invalidov iz Strategije cepljenja proti covid-19, Evropska Agenda o pravicah invalidov 2021-30, Kampanja EBU o financiranju filmske industrije, Nove smernice za dostopnost, pripravljene s strani Svetovne organizacije slepih

Anja Uršič

UVODNIK: Je podjetniška pot zaposlitvena priložnost za slepe in slabovidne?

Projekt Slepota ni ovira za podjetništvo – *prejemnik evropske nagrade za spodbujanje podjetništva in najboljši zaradi inovativnosti na evropski ravni*

Slavica Bukovec Zupanič

Večji delež dolgotrajno brezposelnih v Sloveniji tvorijo osebe, starejše od 55 let, mladi iskalci prve zaposlitve ter osebe z zdravstvenimi in drugimi ovirami. Med skupine iskalcev zaposlitve sodijo tudi slepi in slabovidni. Zato se zanje pripravljajo in izvajajo različne aktivnosti za približevanje trgu dela. Eno teh, projekt Slepota ni ovira za podjetništvo, vam predstavljamo v nadaljevanju.

Slovenija je do danes že sprejela vrsto ukrepov oziroma aktivnosti, s ciljem omogočiti boljše možnosti za zaposlovanje invalidov – gre za ukrepe s področja rehabilitacije ter za finančne spodbude za delodajalce in invalide. Čeprav država na področju zaposlovanja težje zaposljivih oseb vodi aktivno politiko, se v praksi zdi, da z zaključkom izobraževalnega procesa zanje preneha obstajati tudi inkluzivno okolje. Po drugi strani pa drži, da zaposlovanje invalidov na odprtem trgu dela zagotavlja vključujoče zaposlovanje invalidov na prilagojenih delovnih mestih v običajnem delovnem okolju.

Na Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije pravijo, da natančnega števila brezposelnih oseb z okvaro vida ter števila aktivnih iskalcev zaposlitve ni, ker še ni registra, ki bi lahko postregel s temi podatki. Z namenom, da bi pomagali slepim in slabovidnim lažje najti zaposlitev na odprtem trgu dela, so se pri Medobčinskem društvu slepih in slabovidnih Nova Gorica, skupaj s Primorskim tehnološkim parkom (PTP), odločili za projektno obliko izobraževanja. Gre za projekt Slepota ni ovira za podjetništvo »na področju družbeno odgovornega in odprtega podjetništva«. Cilj projekta, ki ga podpira tudi Zveza Lions klubov, distrikt 129, Slovenija je, da slepim in slabovidnim omogoči razvoj kompetenc podjetnosti ter jim s tem izboljša zaposlitvene možnosti ali jih podpre pri odločitvah za podjetniško kariero. Kot poudarja predsednik MDSS Nova Gorica Igor Miljavec, je potrebno slepim in slabovidnim osebam, ki imajo podjetniške ambicije, in ki želijo premikati meje, omogočiti ustrezno podjetniško podporo.

Vodilni partner Primorski tehnološki park in MDSS Nova Gorica sta projekt Slepota ni ovira za podjetništvo prijavila za evropsko nagrado za vzpodbujanje podjetništva. Javna agencija Spirit Slovenija kot nacionalni koordinator, je letos med petimi prijavljenimi domačimi projekti za omenjeno nagrado izbral dva projekta: čezmejno platformo podjetniških dejavnosti festINNO – festival INOVATIVNOSTI, ki ga izvaja Fakulteta za management s partnerji, ter projekt Slepota ni ovira za podjetništvo – »Odgovorno in odprto podjetništvo«. Nagrade za najboljše ocenjene evropske projekte so bile podeljene na on-line prireditvi v okviru evropskega srečanja MSP (mala in srednje velika podjetja), ki je potekalo 15. in 16. novembra 2020 v Berlinu.

O aktivnostih v projektu ter o veščinah, potrebnih za podjetniško pot, smo se pogovarjali z vodjo projekta Regino Bajc iz Primorskega tehnološkega parka.

Vprašanje: »Kdaj in kako se je pričelo sodelovanje z MDSS Nova Gorica?«

Odgovor: »Decembra 2019 smo z MDSS Nova Gorica v sklopu projekta »LAS V objemu sonca« sklenili partnerstvo, z namenom sodelovanja pri operaciji Ustvari svojo prihodnost za razvoj podjetniških veščin, ki so slepim in slabovidnim v pomoč pri ustanavljanju lastnih podjetij oz. pri rasti zaposlitvenih možnosti. Primorski tehnološki park je kot vodilni partner v projektu zagotovil podjetniška znanja in program ter gradiva za izvajanje podjetniških delavnic, MDSS pa nas je med drugim izobrazil o načinu podajanja informacij slepim in slabovidnim. Prav združitev znanj obeh partnerjev in obojestranska podpora sta bili ključ do uspešno izpeljanega projekta.«

Vprašanje: »Morebitni začetni občutki: strahovi, dvomi zaradi nepoznavanja specifičnosti oseb z okvaro vida?«

Odgovor: »Med znanim in neznanim so samo vrata percepcije. V projekt smo vstopili odločno, s ciljem to skupino socialno vključiti in prispevati k sodelovanju in povezovanju ciljne skupine z ostalimi udeleženci, ne glede na to, kako velik izziv bo to predstavljalo. Zaradi zanesljivosti in strokovnosti partnerja MDSS Nova Gorica, smo pristopili sproščeno in suvereno. Vodstvo društva nas je izobrazilo o specifikah oseb z okvaro vida, o pravilnem načinu komuniciranja in ravnanja z njimi. Naučili smo se na primer, da prostore in predmete vedno opisujemo v smeri urinega kazalca, da se v komunikaciji s slepim ali slabovidnim besedam "SLEP", "VIDETI", "GLEDATI" ne izogibamo, saj te besede niso tabu in jih uporabljajo tudi slepi in slabovidni. Na prvi predstavitveni delavnici sta se predstavila dva uspešna slepa podjetnika in zaposlovalci slepih in slabovidnih oseb, tako da smo se tudi na podlagi teh predstavitev podučili predvsem o sposobnostih te skupine.«

Vprašanje: »Katere naloge je v projektih izvajal PTP, oziroma kakšna je bila vaša vloga?«

Odgovor: »V PTP smo zavezani razvoju veščine podjetnosti pri mladih (tekmovanje v podjetniških idejah mladih POPRI in pri ustanoviteljih startupov). Podjetnost je treba vzpodbuditi, negovati, podpirati. V ta namen organiziramo delavnice tipa startup vikend, kjer udeleženci v dobrih dveh dneh spoznajo, kako razviti idejo v produkt. To je znanje, ki ne pride prav samo tistim, ki bi radi odšli na samostojno pot, temveč tudi iskalcem zaposlitve, pa tudi na splošno v življenju posameznika. Vsebine klasičnega startup vikenda smo nadgradili tako, da so bile primerne tudi za osebe z okvaro vida, in izkušnja je bila za vse nas navdihujoča.«

Vprašanje: »Katere aktivnosti so bile izvedene v okviru projekta Slepota ni ovira za podjetništvo, ki ste ga skupaj z MDSS prijavi za evropsko nagrado za vzpodbujanje podjetništva?«

Odgovor: »V Sloveniji je približno deset tisoč slepih in slabovidnih oseb, zaposlenih jih je le okoli 6%. To pomeni, da slepe in slabovidne ljudi redko srečamo na delovnih mestih. Poleg komunikacijskih ter orientacijskih ovir, se pogosto soočajo tudi s problematiko zaposlovanja zaradi družbenih stereotipov o slepoti. Delovna mesta, ki so bila rezervirana predvsem za slepe osebe (tipično je delovno mesto telefonista), zaradi nove tehnologije in modernizacije počasi izginjajo.

Na drugi strani pa imajo tudi slepe in slabovidne osebe podjetniške ideje ter želijo sami kreirati svojo prihodnost v lastnem podjetju. In prav takšnim, ki želijo premikati meje, je potrebno omogočiti ustrezno podjetniško podporo, da bi lažje in na učinkovit način zagnali svoje podjetje.

PTP je v sodelovanju z MDSS Nova Gorica razvil startup pristop za razvoj podjetnih kompetenc in zagon podjetniške kariere za slepe in slabovidne iz celotne Slovenije. Koncept vključuje sledeče aktivnosti:

- prepoznavanje izzivov in problemov slepih in slabovidnih ter iskanje inovativnih in kreativnih rešitev, ki bi jih lahko uresničili v novem podjetniškem načrtu,
- razvoj podjetniških kompetenc in poslovnega modela za zagon novega podjetja,
- specializirane delavnice in mentorstvo za pridobivanje sodobnih znanj, ki so namenjeni osvajanju znanj iz sodobnih tehnologij, kot so postavitve spletne trgovine, socialna omrežja in digitalni marketing.
- mreženje slepih in slabovidnih s podjetniki in podjetniškimi mentorji ter predstavitev perspektivnih podjetniških zgodb slepih in slabovidnih oseb.«

Vprašanje: »Kakšne so razlike v aktivnostih in ciljih med projektoma Slepota ni ovira za podjetništvo in Ustvarimo svojo prihodnost – gre zgolj za nadaljevanje in izboljšavo prvega?«

Odgovor: »Strategija projekta Slepota ni ovira za podjetništvo temelji na operaciji Ustvari svojo prihodnost in njenih ciljih, kot so aktivacija slepih in slabovidnih, z namenom izboljšanja zaposlitvenih možnosti oziroma spodbujanja k zagonu lastnega podjetja, vključevanja slepih in slabovidnih v izvajanje programa ter povezovanje, medsebojni izmenjavi znanja in izkušenj ter podpora startup ekosistema. V kontekstu trajanja operacije Ustvari svojo prihodnost so aktivnosti zaključene, medtem ko se projekt Slepota ni ovira za podjetništvo nadalje razvija, gotovo s še večjim zagonom, odkar je projekt nacionalni zmagovalec EEPA.«

Vprašanje: »Imajo slepi in slabovidni, udeleženci delavnic v okviru projekta, zdaj dovolj znanja, da stopijo na samostojno podjetniško pot?«

Odgovor: »Vzdušje in celoten proces sta bila izredna. Kaj vse je možno narediti v treh zgoščenih dneh! Od komajda kakšne ideje do prezentacije za investitorje. »Neprecenljivo!« je komentar enega od udeležencev prve podjetniške delavnice. Kljub temu, da opremljanje posameznikov s kompetencami podjetnosti ni kratkoročen proces, so se slepi in slabovidni na intenzivnih delavnicah za razvoj inovativne ideje v poslovni model naučili metodologij vitkega podjetništva, s pomočjo katerih se bodo izognili izdelavi produkta, ki ga nihče ne želi ali ne potrebuje, svojo inovativno idejo pa so se naučili spremeniti v delujoč načrt. Poleg znanja iz najsodobnejših podjetniških metodologij, veščin javnega nastopanja, digitalnih kompetenc in podjetniškega razmišljanja, so pridobili nove kontakte, ki so neprecenljiva podpora na samostojni podjetniški poti.«

Vprašanje: »Prosim vas za vaše iskrene ugotovitve – spoznanja, izkušnje, ki ste jih pridobili v času sodelovanja s slepimi in slabovidnimi? Kako drugačen je bil tokrat vaš pristop?«

Odgovor: »Princip dela je bil povsem enak. Na začetku smo se morali eden od drugega naučiti nekaj tehničnih detajlov za uspešno delo. Predavatelj mora natančno opisati koncepte, brez vseh nedorečenosti. Odkritost in zaupanje je temelj dobrega dela in tako smo tudi te manjše spodrsaljake uspeli premostiti. Pri slepih in slabovidnih udeležencih je zaznati enako večjo ali manjšo nagnjenost k samoiniciativnosti, podjetnosti, če želite, kot pri ostalih naših uporabnikih.«

Vprašanje: »Še malce pogleda v prihodnost. Morebitni načrti?«

Odgovor: »Zagona polno vodstvo Medobčinskega društva slepih in slabovidnih Nova Gorica se je odločilo nadaljevati z razvojem projekta Slepota ni ovira za podjetništvo, ki ga podpira tudi Primorski tehnološki park. Na podlagi prve spletne delavnice za slepe in slabovidne, ki smo jo organizirali skupaj z MDSS, so se odločili, da bodo uporabili isti model za nadaljnjo krepitev digitalnih kompetenc in spletnih znanj skozi sklop delavnic za izdelavo lastne spletne strani s spletno prodajo. Tako bo imela ta ciljna skupina možnost ustvariti čisto pravo spletno stran, prilagojeno lastnim potrebam, obenem pa seveda tudi potencialnim kupcem. Vzpostavitev spletne strani s pomočjo strokovnjaka je zelo draga, hkrati pa pomembna za obstoj in vidnost podjetja. Delavnice bodo udeležencem omogočile, da lastno spletno stran razvijejo brez stroškov in da na trgu njihova podjetniška ideja končno postane vidna.«

Uvrstitev projekta Slepota ni ovira med najboljše evropske projekte na področju družbeno odgovornega podjetništva zares ne potrebuje dodatnega komentarja. Kot je za STA povedala Regina Bajc, je nagrada spodbuda za Primorski tehnološki park in za medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica ter pomeni nadgradnjo pohval s strani udeležencev. Naše iskrene čestitke!

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: **Vojko Prosen**

V času poklicnega delovanja sem se izpopolnjeval v stroki in krepil svojo samostojnost

V pričujočem avtoportretu se seznanimo z bogatim življenjem Vojka Prosen iz Radencev. Opiše svoja otroška in osnovnošolska leta, zanimivo je brati o dvoletnem zdravljenju oči, izkušnjah iz časa srednjega šolanja v Beogradu ter o času višješolskega študija v Zagrebu. V nadaljevanju se seznanimo še z načinom dela slabovidnega fizioterapevta, v zaključku pa tudi o potovanjih po svetu ter sedanjem aktivnem življenju.

Po letih nisem več med mladimi - približujem se sedemdesetim, se pa počutim dovolj psihofizično močnega, kar zna potrditi tudi moja soproga. Zdravstvena stroka pravi, da so to leta, ko se kaj tudi pozabi, in res, velikokrat si moram kakšno stvar priklicati v spomin. Del te zdravstvene stroke sem bil tudi sam, kjer sem uspel oddelati skoraj štirideset let in sta me v pokoj pognali šele zamenjavi obeh kolkov. Po drugi operaciji ni bilo smiselno nadaljevati z delom, saj je bila bolniška odsotnost zame kot fizioterapevta nesprejemljiva. Sicer pa so bili tudi pogoji za redno upokojeitev na moji strani. Pa se vrnimo na začetek.

Že zgodaj po rojstvu je mama opazila, da z očmi nekaj ni v redu, saj bi po nekaj mesecih že moral kaj videti. Začeli so se vrstiti obiski pri zdravnikih. »Saj bo do razvoja vida še prišlo,« so bile prve tolažbe specialistov. Pričeli so s poskusi zdravljenja, vendar se izboljšanje vida ni uresničilo, čeprav so se starši in takratna stroka zelo trudili. Očala naj bi nekaj pomagala, so rekli – prav dosti pa niso, saj sem jih v otroštvu veliko polomil.

V vrtec sem hodil v Radljah, kjer smo živeli; že tam sem baje marsikaj ušpičil, saj sem bil v tistem času edini s tako slabim vidom. Spominjam se npr., da sem si pred odhodom v šolo zlomil tudi roko, na srečo levo. Še ena težava več za moja starša, starejša brata in sestro. Verjetno bi mama in oče napisala o meni v tem času čisto svojo zgodbo. Ker ocene izgube vida takrat še ni bilo, sem, verjetno po predhodnem dogovoru staršev z vodstvom šole, nadaljeval šolanje kar v domačem kraju. Posadili so me v prvo klopo, čim bližje tovarišici in tabli. Šele v šoli sem se verjetno začel zavedati, da z mojim vidom res nekaj ni v redu. Učiteljice so se trudile na tablo pisati s večjimi črkami, velikokrat pa sem med poukom prosil, oziroma bolj vprašal "tovarišica, kaj tam piše?". Najbrž je bilo to za vse precej moteče. Spomnim se, da sem bil do petega razreda prav dober učenec, nato pa so se pričele učne težave, saj je bila snov bistveno zahtevnejša. Največ težav sem imel pri tehničnem pouku, risanju in drugih ročnih spretnostih, pa tudi angleščina mi ni šla ravno najbolje. Najraje pa sem imel zemljepis in zgodovino. No ja, na koncu šolskega leta sem

izvlekel kar dober uspeh, verjetno pa mi je bilo marsikaj pogledano skozi prste, kot rečemo. Veliko težav je bilo tudi s telesno vzgojo, saj mi ostanek vida ni dopuščal izvajanja različnih aktivnosti. Najraje sem igral nogomet, saj je bil moj brat nogometaš. V spominu imam kar nekaj razbitih oken v našem bloku, pa tudi kopico drugih povzročenih težav. Rad sem imel tudi glasbo, zato sem prepeval v šolskem pevskem zboru. V glasbeni šoli sem tudi vadil klavir, vendar sem vztrajal le kratek čas – povečave notnega črtovja ni bilo, učiteljica za glasbo pa je nenehno zahtevala, naj več vadim. Sicer sem imel dve veliki želji: da bi postal pevec ali voznik avtobusa. Spominjam se, da so učitelji pritiskali na starše, da bi 7. in 8. razred nadaljeval v šoli za slepe v Ljubljani. Zakaj do tega ni prišlo, še danes ne vem, verjetno zaradi želje staršev, da ostanem doma. Medtem so tudi oftalmologi postavili nekaj diagnoz in ocenili izgubo vida na 97 procentov.

Po končani osnovni šoli je oče, po navodilih oftalmologov, pričel urejati vse potrebno za sprejem in zdravljenje na Očesni kliniki v Sarajevu pri "čuvenom" oftalmologu prof. dr. Vladimirju Čavki. Zdravljenje je nekaj dni potekalo na sarajevski kliniki, nato pa se je pričelo dvoletno zdravljenje, izmenično v Kuparih pri Dubrovniku in na planini Jahorina nad Sarajevom. Rezultat te dolgotrajne terapije je bila zaustavitev atrofičnih procesov na očeh, sam pa sem to občutil kot manj zamegljen pogled. Ti dve najstniški leti sta bili zame polni novih dogodivščin. Spoznal sem veliko ljudi iz celotne Jugoslavije. Navdušen sem bil tudi na novimi kraji, še posebej, ko smo lahko za nekaj dni šli domov na dopust. Takrat sem spoznal celotno jadransko obalo, velik del Bosne in Hercegovine, pa še kaj. Običajno sem potoval z avtobusom, saj so bile povezave res dobre, poleg tega pa sem se na avtobusu počutil zelo varno, ker mi je vozno osebje vedno pomagalo. Med vožnjo sem užival in enako uživam še danes.

Pred pričetkom zdravljenja v Sarajevu me je oče namreč včlanil v društvo slepih v Mariboru. S tem sem pridobil to modro "knjižico vožnje", s katero smo lahko slepi potovali po Jugoslaviji. Zame, prečudovito.

Po dveh letih so me odpustili in moje zdravljenje je bilo zaključeno. Kaj pa sedaj? Kaj bom počel v življenju? Odločili smo se, da se vpišem v Srednjo medicinsko šolo za fizioterapevtske tehnike v Beogradu. Tam smo se izobraževali mladi z izgubo vida iz celotne Jugoslavije, končalo jo je tudi kar nekaj kolegov fizioterapevtov iz Slovenije. S prilagajanjem v novo okolje nisem imel nobenih težav. Kaj hitro sem spoznal, da mi bo ta poklic všeč, saj sem si v času zdravljenja pridobil precej izkušenj, kako se postopa z bolniki. Pouk je potekal v popoldanskem času, predavali so nam vrhunski zdravniki različnih specialnosti. Praktični del pouka je potekal v dopoldanskem času na različnih zdravstvenih ustanovah v Beogradu. Z orientacijo po mestu in s prilagajanjem v zdravstvenih ustanovah nisem imel večjih težav, saj so nam povsod pomagali. Tudi srbohrvaščino sem popolnoma obvladal.

V času šolanja sem spoznal sošolce s popolno izgubo vida, ki so za branje in pisanje uporabljali brajevo pisavo. Nekateri smo uporabljali razna povečevalna stekla, magnetofone za snemanje predavanj in različne učbenike. Pri kakšnem predmetu pa smo si tudi kaj zapisali. Predavatelji so se na predavanjih zelo potrudili, kajti v razredih ni bilo tabel – zame nova izkušnja. Velikokrat smo se učili skupaj, saj je bil internat bil v sklopu šole. Čeprav sem imel ostanek vida, sem se od svojih sošolcev

naučil kar nekaj veščin: uporabe bele palice, izboljšanja otipa na prstih, izboljšanja orientacije v prostoru in izven njega. Ravno dobra orientacija je bila zame zelo pomembna. Opazilo se je tudi, da so sošolci, ki so prihajali iz Zavodov za slepe, dobro izurjeni v veščinah, potrebnih za čim bolj samostojno življenje. V tistem času ni bilo kaj dosti novih tehničnih pripomočkov, razen različnih lup.

Na koncu šolanja smo napisali diplomsko nalogo, opravili praktični in teoretični zagovor, prejeli diplome in se razšli. Vendar so se mnoga prijateljstva med nami še dolgo obdržala. Bivanje v Beogradu je bilo zame nepozabno in pridobil sem veliko različnih znanj in izkušenj.

Kako naprej, sem se ponovno vprašal? Uspel mi je vpis na Višjo zdravstveno šolo, smer fizioterapija v Zagrebu. Na tem mestu bi želel poudariti, da je bil izobraževalni program na res visoki ravni; velika prednost zame je bila, da sem imel dobro predznanje in izkušnje iz srednje šole, tako da sem se lahko posvetil novim podrobnejšim vsebinam. Tu sem bil deležen pomoči novih sošolcev. V času študija sem pri oftalmologu uspel pridobiti boljša stekla za očala, pa tudi lupe so mi velikokrat pomagale. S kolegom sošolcem sva hitro dobila skupno sobo v študentskem domu, tako da je za oba vse potekalo še lažje. Vodja katedre za fizioterapijo je opazila mojo težavo z vidom, predvsem pri izvajanju nekaterih fizioterapevtskih vaj. Večkrat sem uporabljal tipanje s prsti, kar se ji je zdelo zelo zanimivo in je uporabo tipa tudi podpirala. Po podrobnejšem pogovoru sva vodstvu šole predlagala, da šola omogoči izredni vpis tudi fizioterapevtom s končano šolo v Beogradu; to možnost je izkoristilo še nekaj mojih sošolcev. Bil sem ponosen, da nam je s predstojnico uspelo, saj je za nas in bolnike najpomembnejše znanje. Po opravljenih izpitih sem uspešno diplomiral.

Po diplomi sem se zaposlil v Zdravilišču Radenci, ker sem bil njihov štipendist. Z novimi sodelavci v zdravilišču sem se hitro ujel, saj so že imeli izkušnje s fizioterapevti z izgubo vida. Seveda sem se maksimalno trudil in bil po potrebi deležen njihove pomoči. Predvsem je bila pomoč potrebna pri uvajanju novih digitalnih aparatov v elektroterapiji. Na tem področju za nas še ni bilo ustreznih tehničnih pripomočkov, razen povečave z lupami.

Z leti me je vedno bolj zanimala psihologija; željo po več znanja na tem področju so mi vzbudile priprave na izpit iz psihologije na študiju v Zagrebu. Prijavil sem se na razpisano delovno mesto fizioterapevta v Zavodu za duševno in živčno bolne Hrastovec -Trate pri Lenartu. Sprejeli so me, saj so potrebovali moškega. Slabovidnost za njih ni predstavljala težave, saj je delo tam potekalo v počasnejšem tempu. Za privajanje na popolnoma drugačne bolnike pa sem potreboval kar nekaj časa. Pri vzpostavljanju medsebojnih odnosov s pacienti in pri izvajanju fizioterapevtskih ter rehabilitacijskih postopkov je bilo potrebno veliko sprotnega prilagajanja. Ko sem začel spoznavati njihove težave in pridobivati dodatna strokovna znanja, pa je šlo bistveno lažje. Zame je bila najpomembnejša pomoč ostalih strokovnih delavcev in osebja na oddelkih. Čeprav smo se nenehno izobraževali, to ni čisto zadostovalo, saj je bil vsak bolnik nekaj posebnega. Najpomembnejši je bil pravi pristop in pridobitev medsebojnega zaupanja. Ne vem kako, vendar mi je uspevalo, čeprav sem moral biti zelo previden, da nisem ostal

brez očal in podobne nevšečnosti. V Zavodu sem pridobil veliko znanja z različnih področij iz defektologije, delovne terapije, socialnega dela, fizioterapije, medicinskih in tehničnih pripomočkov, nege bolnika ...

Počasi so se uvajali tudi računalniki, pričela so se izobraževanja iz računalniškega opismenjevanja. Hitro sem spoznal, da bo to zame velika težava – z mojim ostankom vida bi bilo delo na računalniku zame zelo naporno oziroma bi bile potrebne prilagoditve. S sodelavci smo se odločili, da svoja opažanja v zvezi z bolniki še naprej beležim ročno v pisni obliki, zapisi pa se pozneje vnesejo v računalnik. V tem času sem dobil velik strah pred računalniki, ki me spremlja še danes. Sem pa vesel, da sem po odhodu v pokoj začel uporabljati pametni telefon in tablico, seveda s prilagoditvami oziroma povečavami.

V Zavodu Hrastovec sem pridobil veliko različnega strokovnega znanja, veščin in življenjskih izkušenj. Delal sem z najtežjimi bolniki, vendar mi nikakor ni žal, saj so ti ljudje kot knjiga, iz katere se lahko samo učiš. Ponosen sem na svoja delovna leta. Tudi tisti, ki me poznajo, menijo, da sem bil hraber.

Svoje družinsko življenje sem zasnoval v Radencih, kjer živimo še danes. Moja soproga in sin, oba zelo aktivna, sta me nenehno vzpodbujala k različnim aktivnostim, predvsem ročnim spretnostim. In res, če imaš željo in vztrajnost, se marsičesa naučiš. Tako sta me tudi prepričala, da smo se občasno odpravili na kakšno organizirano turistično potovanje. S soprogo sva pričela obiskovati države po Evropi. Ob teh potovanjih sem v veliko evropskih mestih na ulicah opazil vgrajene taktilno-talne oznake – poti za slepe, srečevali pa smo tudi precejšnje število oseb z belo palico. V tistem času, pred tridesetimi ali štiridesetimi leti, teh cestnih oznak v Sloveniji še ni bilo. Prve bele palice je v Slovenijo leta 1973 »prešvercal« verjetno mnogim znan slepi umetnik, fotograf, sedaj državljani Evrope, g. Evgen Bavčar.

Ko sta čas in denar dopuščala, sva se s soprogo odločala tudi za daljša medcelinska potovanja v organizaciji slovenskih turističnih agencij. Največ težav sem imel na aerodromih. Pravila in rentgenski pregledi so za vse potnike enaki. Pregledi so bili včasih zelo natančni, ponekod jih je zmotila celo moja bela palica, ki sem jo imel običajno v torbi. To so dragocene izkušnje, ki ji pridobivaš po svetu. V razvitem delu sveta, kot so Japonska, ZDA, je večinoma prisotna prilagojenost mest za slepe s taktilno-talnimi ploščami ali potmi. Na splošno pa se povsod po svetu, kjer se ukvarjajo s turizmom, prilagajajo tudi vsem turistom-invalidom. Seveda pa brez pomoči spremljevalcev še vedno ne bo šlo.

Še v času delovne dobe sem se vključil v različne aktivnosti na Zvezi slepih in v mojemu društvu slepih v Murski Soboti. Ko sem postal upokojenec in imel tako več časa, sem prevzel tudi obveznosti predsednika društva. Čutil sem, da lahko s svojim znanjem in dragocenimi izkušnjami pripomorem k reševanju težav naših članov.

Če bomo znali poskrbeti za svoje zdravje in pozitivno razmišljati, bo vsakomur posebej in vsem nam v prihodnosti lepo.

Na vrh

POPOTNIŠKI UTRINKI: **Slikovite balkanske destinacije nas vedno znova prevzamejo**

Slepi jih doživljamo na svojevrsten način – drugi del

Avtorica: *Slavica Bukovec Zupanič*

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

Nadaljujemo torej z našim potepanjem po bosansko-hercegovskih krajih. Naj vas spomnimo, da smo se v prvem delu potopisa pomudili v Jajcu, Travniku ter v kompleksu Bosanske piramide, tokrat pa nas čaka obisk prestolnice federacije BiH in čisto za konec še postanek na idilični točki blizu term Laktaši.

Naše potepanje danes nadaljujemo v glavnem mestu BiH, s katerim sem sama povezana že vse od otroštva. Osebnostno mi je Sarajevo najljubša od vseh balkanskih prestolnic in sem tudi zaradi tega močno sočustvovala s Sarajevčani v enem najtežjih obdobjih njihove zgodovine v letih 1992 – 1995. Čeravno ne štejem več, kolikokrat sem bila v mestu na bregovih Miljacke, mi ob vsakem obisku ponovno privrejo na dan čustva.

S simpatičnim in zgovornim vodičem Mirzo smo se tega dne sestali na najbolj atraktivni točki v mestu, pod znamenito »sarajevsko žičaro« (žičnico), ki vozi na hrib Trebević, od koder lahko pogled objame celotno mesto – če seveda nad njim ne visi meglena pokrovka. V neposredni bližini se nahaja tudi ena najlepših stavb iz avstro-ogrškega obdobja, simbol Sarajeva – Gradska Vijećnica, včasih mestna hiša, danes Narodna in univerzitetna knjižnica. Za začetek nas je vodič popeljal na enega od osmanskih mostov čez Miljacko, kjer nam je na kratko orisal zgodovino glavnega mesta federacije BiH. Ob tej zgodbi moram dodati še dokaj žalostno lastno ugotovitev, da Sarajevo danes zdaleč ni več tisto, kar je bilo pred zadnjo vojno morijo. Že to, da je v nekdanjem evropskem Jeruzalemu prebivalstvo zdaj skoraj nacionalno poenoteno (več kot 90 % Bošnjakov), dovolj zgovorno priča o velikih spremembah.

Za ustanovitelja mesta velja Isa-beg Ishaković, ki je leta 1459 odredil njegovo ustanovitev, zgradil prvo mošejo (džamijo), palačo, most in več javnih ustanov. Sedanje ime je bilo prvič omenjeno leta 1507, je turškega izvora in v prevodu pomeni polje okrog dvorca. V srednjem veku je mesto postalo križišče religij, kultur in trgovskih poti, predstavljalo je stičišče vzhoda in zahoda. Prav prisotnost različnih civilizacij ter pečat, ki sta ga pustila oba gospodarja, Osmani in Habsburžani, je naredilo Sarajevo za bogato zakladnico kulturne dediščine. Džamiije, pravoslavne in katoliške cerkve, židovske sinagoge, osmanska in avstro-ogrška arhitektura, številne naravne lepote, tradicionalna bosanska kafa in znane gurmanske specialitete so zagotovo razlogi za sprehod po eni najlepših balkanskih metropol.

Sarajevo, ki je bilo v času turške nadvlade eno najbolj razvitih orientalskih mest, je začelo po prihodu Habsburžanov (leta 1878) dobivati evropski videz. Ne samo evropsko, temveč kar svetovno slavo pa mu je prinesel atentat na avstro-ogrškega prestolonaslednika Franza Ferdinanda. Na mostu Gavrila Principa nam je vodič

opisal okoliščine dogodka, ki se je zgodil na tem mestu 28. junija 1914. Ta je bil vzrok za vojni spopad s Srbijo in posledično tudi za začetek prve svetovne vojne. Verjamem, da ste se o vsem tem poučili že pri urah zgodovine, zato zadeve ne bom obnavljala.

Predel mesta, ki ga obišče prav vsak obiskovalec in po čemer je Sarajevo pravzaprav najbolj poznano, je Baščaršija. Posedeti v eni od »čevabdžinic« ali »buredžinic«, ali popiti zgolj »bosansku kafu« na glavni tržnici v starem Sarajevu, je skorajda obveza vsakega turista. Baščaršija je najbolj slavna arhitekturna stvaritev iz turških časov, z razliko, da je takrat zavzemala le prostor okrog osrednje fontane Sebilj, danes pa s tem pojmom poimenujemo ves trgovski predel v starem mestnem jedru. Ob glavni ulici in ob vseh ožjih prečnih je več kot 200 prodajalnic in številne delavnice domače obrti. Bakrene džezve, kupljene tukaj, se najdejo v marsikateri slovenski kuhinji. Skratka, Baščaršija živi s tradicijo že celih 500 let. Niti kriza, niti modernizacija ji nista prišli do živega.

Vodič Mirza nas je tega dne popeljal med znamenitimi baščaršijskimi stavbami kot so: muzej Art kuća sevdaha, Bezistan (včasih skladišče za tkanino), fontana Sebilj, Gazi Husrev-begova džamija, katedrala Srca Jezusovega, Sarači (izdelovanje in prodaja živalskih kož), Medresa (prva javna šola), Morića han (nekdaj stavba s prenočišči) itd. Ko govorimo o zlati dobi osmanskega razvoja Sarajeva, govorimo o Gazi Husrev-begu, človeku, ki je s prihodom v mesto leta 1521, začel obdobje pospešene gradnje, razvoja trgovine ter turških vojaških vdorov proti severu. Zaslužen je tudi za prvo džamijo z razsvetljavo in prvo javno kopališče na evropskih tleh. Ker z ženo nista imela otrok, je ta mogočni mož ustanovil fundacijo, ki deluje še danes. Mirza nas je ob koncu vodenja povabil na obeleževanje 500 letnice prihoda Gazi Husrev-bega v Sarajevo. To bo v letu 2021 in bo zagotovo precej slavnostno.

In zdaj smo dočakali še tisto, na kar smo vsi najtežje čakali – potepanje po Baščaršiji brez vodnika. V trenutku se je naša skupina razkropila na vse možne strani. Nekateri so jo ucvrli gurmanskim užitkom naproti, drugi spet po trgovinicah. S hčerko, ki je navdušena popotnica, sva se po okrepcilu zasidrali v središču dogajanja. Ker je njen smisel potovanje predvsem v opazovanju ljudi, sva tam obsedeli ves prosti čas. Medtem, ko je hči pasla in tešila svojo radovednost, sem sama pestovala žalostno resnico, da mi ni več dano videti vseh teh lepot. V takšnih trenutkih se zalotim, kako pogrešam izgubljeni vid, a se tolažim z dejstvom, da sem vendarle imela možnost nekoč to videti.

Na vrnitvi s potepanja po BiH proti domu, v bližini term Laktaši, smo potniki nenadoma ostrmeli, ko se je avtobus začel vzpenjati po ozki lokalni cesti. A nas je organizator izleta Edi potolažil, da je vse OK, češ ne more se nam zgoditi prav nič slabega, ker smo zdaj v božjih rokah. Še malce bolj zmedeni smo postali, ko se je pred avtobusom kot kažipot pojavil osebni avto. Končno smo dojeli, da nas čaka presenečenje posebne vrste, ter izvedeli, da je bila naša varnost zaupana duhovniku, ki nas je pripeljal na idilično točko, do cerkvice sredi vinogradov – na področje nekdanje italijanske kolonije. In res, čakal nas je nenavaden prizor. Duhovnik je takoj potešil našo radovednost, ko nam je razkril zanimivo zgodbo.

Po veliki naravni katastrofi leta 1882, to je po poplavih, ki so prizadele italijanske pokrajine Trento, Veneto, Furlanijo, je vodna vihra tamkajšnjim ljudem odnesla tako rekoč popolnoma vse in za seboj pustila puščino. Nekaj deset družin iz okolice Trente se je zato odločilo poiskati boljšo prihodnost v krajih severno od Banja Luke, natančneje v vasi Mahovljani. Sem je prišlo 57 družin, skupaj s 322 člani. Ob prihodu so ustanovili italijansko kolonijo, pri začetnih težavah pa jim je pomagala tudi država s tem, da jim je dodelila zemljo in jih oprostila plačila davka. K sreči je zemlja bogato obrodila, uspevali so zlasti zelenjava, sadje in vinska trta. Cilj Avstro-Ogrske je bil predvsem, da bi priseljenci avtohtonemu prebivalstvu v Bosni pokazali, kako se obdeluje zemlja in kako se pridelava vinska kapljica. Turki so namreč po svojem odhodu s tega območja za seboj pustili le puščo in nevedno prebivalstvo. Poleg tega muslimanska vera prepoveduje pridelavo in uživanje alkohola. Za svoje verske potrebe so si italijanske družine kmalu po prihodu postavile župnijsko cerkev, posvečeno sv. Franji Asiškemu. Zaradi ustanoviteljev jo imenujejo kar italijanska cerkev. V okviru cerkve je nekaj časa delovala tudi šola. Zaradi zmanjšanja števila italijanskih potomcev pa danes tukaj ni več rednega župnika. Poglejmo še v notranjost božjega hrama. Cerkev ima eno samo ladjo in pravokoten oltar, ki je le za kakšen meter ožji od ladje. Ob oltarju sta dve nižji krili: zakristija in pogrebna kapela. Posebnost sta tudi dva lesena kipa Jezusa Kristusa in Matere božje iz 19. stoletja. Za vzdušje v cerkvi je poskrbela naša sopotnica Metka, ki je zapela znano duhovno pesem *Amazing Grace*. Leta 1997 je prišel med družine italijanskih potomcev duhovnik iz pokrajine Trento ter jih začel vzpodbujati h gospodarskemu razvoju področja. Na površini sedmih hektarov so nasadili sadike vinske trte. Vinograd zdaj pripada banjaluški nadškofiji. Duhovnik je pokazal na svojo desno, kjer raste trta *cabernet sauvignon* in na levo, kjer je zasajen rajnski *rizling*. Poleg cerkve zdaj gradijo vinsko klet, katere gradnja je trenutno zaustavljena.

Po duhovnikovi predstavitvi zgodovine italijanske cerkve in po ogledu njene notranjosti, je sledila še pokušina domačih pridelkov. Bil bi resnično greh, če bi odšli iz vinskih goric, ne da bi poskusili žlahtno kapljico. Ta se odlično poda k siru trapistu, ki ga še vedno po skrivnostnem izvornem receptu izdelujejo bratje trapisti v samostanu v bližini Banja Luke. In tako smo bili zdaj, opremljeni z božjim in posvetnim blagoslovom, pripravljani za nadaljnjo pot proti domu.

Na vrh

INTEGRACIJA: **Inkluzijski pohodi – planinstvo za vse**

Slepi in slabovidni planinci po Slovenski planinski poti

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

Skoraj 60 let je minilo, odkar je vrh Triglava osvojila skupina slepih in slabovidnih planincev. Temu dogodku je sledilo še nekaj bolj ali manj uspešnih podvigov (Kilimandžaro 1998). Organizirano planinarjenje oseb z različnimi oviranostmi se je pod budnim očesom Planinske zveze Slovenije pričelo z ustanovitvijo Odbora Planinstvo za invalide/osebe s posebnimi potrebami (PIN/OPP). V nadaljevanju zapisa predstavljamo, kako ovire na planinskih poteh obvladujejo slepi in slabovidni planinci.

Zgodba planinarjenja za invalide/osebe s posebnimi potrebami se je v okviru Planinske zveze Slovenije (PZS) pričela leta 2015. Na svoji spletni strani so med drugim zapisali: »Poslanstvo PIN/OPP je enakost in dostopnost gora za vse - planinstvo za vse v utripu inkluzije. Planinstvo za invalide/OPP inovativno pristopa k odpiranju vrat razumevanja drugačnosti in različnosti. Širjenje ideje, da lahko vsak prispeva svoj delček k raznolikosti in pestrosti pohodništva. Inkluzijski pohod je izkustveno učenje o drugačnosti, o različnosti in o zmožnostih. Spoznanje, ki nastane prek lastnega doživljanja, je vredno veliko več kot pripoved, predavanje ali prebrana beseda.«

Pri odboru PIN/OPP pojasnjujejo, da so se za poimenovanje »invalidi/osebe s posebnimi potrebami« odločili iz razloga, da lahko vanj zajamejo tudi otroke in mladostnike do 18. leta starosti. Projektom: GSPK – Gluhi strežejo v planinskih kočah, SSOV – Stopiva skupaj, osvojimo vrh, GOGO – Gibalno ovirani gore osvajajo se je v začetku leta pridružila še akcija SSP po SPP – Slepi in slabovidni planinci po Slovenski planinski poti.

Organizacijo projekta sta prevzela Kulturno prosvetno in športno rekreativno društvo slepih in slabovidnih »Karel Jeraj« (KPŠRD) in odbor PIN/OPP pri Planinski zvezi Slovenije, za lažje medsebojno dogovarjanje pa ustanovila delovni odbor. Več o delovanju obeh akterjev sledi v nadaljnjih pogovorih.

Za KPŠRD odgovarja Ana Oražem, vodja delovnega odbora

Vprašanje: »Katere naloge opravlja KPŠRD »Karel Jeraj« v projektu SSP po SPP?«

Odgovor: »V projektu SSP po SPP imamo vloge do neke mere res razdeljene, istočasno pa se tesno prepletajo. Vsak dela tisto, kar zmore in zna. Konkretno, sama sem vodja delovne skupine, ki se sestaja po potrebi. Trenutno delovno skupino sestavlja 9 oseb: 7 slepih in slabovidnih in Jurček Nowakk (vodja odbora) ter Marjeta Čič, članica Odbora Planinstvo za invalide/OPP pri Planinski zvezi Slovenije. Pri KPŠRD »Karel Jeraj« posredujemo vabila za posamezni pohod, zbiramo prijave, komuniciramo in koordiniramo s slepimi in slabovidnimi planinci, ki prihajajo z različnih koncev Slovenije. Sodelujemo pri pripravi programa pri kočah. Večji del projekta SSP po SPP opravita Jurček Nowakk in Marjeta Čič. Pohodi so inkluzijske

narave, zato delamo tudi na navezovanju stikov; sedaj smo v fazi dogovora, kako bi lahko sodelovali pri pridobivanju finančnih sredstev, saj je te do sedaj pridobil Odbor PIN/OPP, kar pa zmanjka, pa pokrijemo z lastnimi prispevki slepi in slabovidni planinci. Pišemo in objavljamo tudi članke o posameznih pohodih. Sodelovala sem tudi pri izobraževanju spremljevalcev, naša Irena pa je pri akciji gibalno oviranih (GOGO) na pohodu na Gradišče pomagala spraviti na vrh eno izmed oseb na invalidskem vozičku. Čedalje boljše sodelovanje se razvija tudi z gluhi in naglušnimi. Premagati moramo dvojno oviranost. S pomočjo Jurčka in Marjete smo se nekateri že naučili par kretenj slovenskega znakovnega jezika. V podporo akciji Gluhi strežejo na planinskih kočah nas je nekaj šlo na Mrzlico. Tam so trije gluhi prostovoljci sprejeli naš izziv in se podali s prevezo na očeh na vrh Mrzlice. Občudovali smo jih, saj so morali premagati gluhoto in slepoto hkrati. Čeprav je bil izziv postavljen na licu mesta, je vsem trem s pomočjo uspelo.«

Vprašanje: »Izoblikovali ste zanimiv logotip projekta. Prosim za kratek opis.«

Odgovor: »Osnovno idejo je dal Miha Jakopin. Oblikovalci so potem idejo obdelali in nastal je končni izdelek. Logotip zglada nekako takole: zemljevid Slovenije (v zeleni barvi) smo opremili s planinsko opremo. Naša tako imenovana kura ima na glavi planinsko čelado, na hrbtu ima optan nahrbtnik, na južni meji je obuta v pohodne čevlje, vse te stvari so rdeče barve. Nekoliko pod glavo pa je sivo-bela palica. Na sredini je napis Slepi in slabovidni planinci po SPP, približno na višini vrha palice je na zunanji strani natisnjena markacija in zraven število 1, ki pomeni Slovensko planinsko pot. Tipna maketa iz lesa je na sedežu društva KPŠRD »Karel Jeraj«. Na otvoritveni prireditvi ob začetku projekta SSP po SPP sta nam jo podarila Jurček in Marjeta v imenu Odbora PIN/OPP.«

Vprašanje: »Koliko pohodov je zdaj že za vami in kako slepi in slabovidni ocenjujete sodelovanje, oziroma sprejetost?«

Odgovor: »Za nami je pet inkluzijskih pohodov, na katerih so se nam pridružili še ljudje z drugimi kategorijami hendikepa. Nekateri smo se udeležili tudi nekaj pohodov in prireditev, ki niso bile pripravljene v prvi vrsti za slepe, a smo bili vseeno toplo vabljeni. Po moji oceni je sodelovanje zelo dobro, saj se počutimo upoštevane in tudi naše pripombe se upoštevajo, kolikor je le mogoče. Vsak, ki pri prijavi izrazi potrebo po spremljevalcu, ga tudi dobi. Spremljevalce zagotovi Planinska zveza Slovenije – Odbor Planinstvo za invalide/OPP, ki jih najde med prostovoljci iz svojih vrst in različnih društev, s katerimi ima podpisano namero o sodelovanju. Če partnerja sodelujeta in se drug ob drugem ne počutita izključena, potem je končni rezultat dober. Težave, ki ob tem nastopijo, pa skušamo reševati sproti. Če želimo, da je akcija uspešna, je pomemben njen sleherni člen – od pobudnika do pohodnika in organizatorjev. Z roko v roki se premagajo tudi tiste ovire, ki se na prvi pogled zdijo nepremagljive.«

Vprašanje: »Ana, ali nam lahko navedeš nekaj osebnih občutkov in izkušenj s planinskih poti?«

Odgovor: »Z veseljem, saj imam občutek, da je današnja družba izgubila kompas, ki je potreben za pravo dobrobit sveta. Zakaj bi bilo narobe, če priznamo, da smo kdaj tudi šibki, morda ravnamo nepremišljeno ali se zmotimo. Spoznala sem, da le če izrazimo tudi svoje šibkosti in se jih ne sramujemo, lahko dobimo pomoč, ki jo

potrebujemo. Glede vključitve v projekt sem zadovoljna s sodelovanjem iz več razlogov. Na KPŠRD »Karel Jeraj« sem zadolžena za pohodništvo. Sedaj lahko pomagam popeljati slepe in slabovidne ljudi tudi višje v gore. Na svojo pest si nisem upala iti v tak podvig, saj sem po izvoru ravninka in sem v hribe začela hoditi kasneje. Nemogoče je postalo mogoče. Kako visoko bom priplezala, sama še ne vem, a bi rada osvojila čim več vrhov. Sprejela bom tudi, če se bo pokazalo, da česa ne zmorem. Tudi v tem primeru bom sodelovala naprej, vsaj pri organizaciji in spodbujanju tistih, ki bodo zmogli, vsekakor bom pa delala na pridobivanju kondicije, ker bi zelo rada osvojila Triglav. Narava in njeno sozvočje me vedno znova očarata in tega je v gorah veliko. Veseli me tudi spoznanje, da veliko ljudi zanima, kako premagujemo vsakdanje težave, kako smo se pripravljene potruditi za svoje cilje in za to dobimo tudi spodbudo. Največkrat postanemo nezainteresirani, ko se nam na že tako težko pot skozi življenje postavijo dodatne ovire. Na pohodih se tudi spoznavamo med seboj in se s tem širi naš socialni krog. Odbor Planinstvo za invalide/OPP me je vključil v svoj program izobraževanja o slepoti in slabovidnosti. Dopuščajo mi vso samoiniciativnost glede pristopa na posameznih srečanjih. Prepričana sem namreč, da smo lahko uspešni le, če se imamo možnost izražati iz sebe. Pogoji so seveda določeno predznanje in izkušnja. Postala sem bolj odprta in se ne obremenjujem s tem, kaj si kdo misli. Za vse tako ali tako nikoli ne more biti prav. Odvisno je od tega, kakšno stališče imamo sami, ko nekaj ocenjujemo. Ravno v raznolikosti je čar življenja.«

V imenu Planinske zveze Slovenije odgovarja Jurček Nowakk, vodja odbora PIN/OPP.

Vprašanje: »Načelujete Odboru Planinstvo za invalide/OPP pri PZS. Verjetno ste se v tem času že dodobra seznanili s potrebami različnih skupin invalidov in se to tudi odraža v specifičnosti posameznih inkluzijskih projektov?«

Odgovor: »Sem vodja odbora Planinstvo za invalide in osebe s posebnimi potrebami - PIN/OPP, ki je bil ustanovljen 29. septembra 2015 - letos smo praznovali peti rojstni dan. Prvi inkluzijski pohod je bil po poti po Golteh s 124 pohodniki različnih kategorij invalidnosti/OPP. Pri sestavi odbora sem si prizadeval, da člani prihajajo iz prakse, da jim je to vsakodnevno delo, in da so strokovnjaki na svojih področjih. Začeti smo morali z usposabljanjem strokovnega kadra za delo z invalidi/OPP, ker sem opazal, tako kot drugi, da je predvsem strah krivec, da je področje gibanja slabo pokrito.

Zgodovina je nekako taka: v PZS je bilo potrebno kar veliko let prepričevanja, da je ustanovila odbor, sledile pa so naslednje aktivnosti: sestava odbora iz pravih članov, priprava usposabljanja/izobraževanja za strokovni kader, priprava Priročnika inPlaninec, Dnevnik inPlaninec, organizacija inkluzijskih pohodov, izpeljava pilotnega usposabljanja/izobraževanja, ustanova delovne skupine Gluhi strežejo v planinskih kočah - GSPK, delovne skupine Stopiva skupaj, osvojimo vrh - SSOV, delovne skupine Gibalno ovirani gore osvajajo - GOGO, delovne skupine Slepí/slabovidni planinci po Slovenski planinski poti - SSP po SPP in letos ustanovitev delovne skupine z OMDR, ADHD in avtisti.«

Vprašanje: »Strah in nezaupanje mnogokrat spremljata ljudi pri začetnih stikih s slepimi in slabovidnimi. So se v odboru morda pojavili dvomi o sposobnosti teh oseb?«

Odgovor: »Na pohodu s Čavna s slepimi in slabovidnimi je padla ideja Sabine Dermota za projekt Slepí/slabovidni planinci po Slovenski planinski poti. Z moje strani ni bilo dvoma niti za trenutek, saj mi je jasno, da se bodo za projekt prijaviли planinci, ki imajo voljo, in ki so odgovorni in bodo spoštovali navodila in odločitve vodnikov.

Vodnica PZS iz PD Tržič je rekla, da vso noč ni spala, ker je premišljevala, kako bodo slepi/slabovidni zmogli pot na Zelenico. Ob drugi priložnosti je vodnik naročil kuharju, naj dajo na stran hrano za našo skupino, ker bomo šele čez 3 ure dospeli na kočo ... to se nam dogaja ves čas in veseli me, da se širi beseda o nas, o naših/njihovih dosežkih/zmogljivostih ... in počasi umikamo stigma, kdo in kaj lahko, kdo kaj zmore ...

Strah je nekaj, kar se nam zgodi, ko se srečamo z nečim novim, neznanim, in ne vemo, kaj lahko pričakujemo, kako se lahko »obrnemo«. A trdim, da je strah samo v naših glavah, da bomo morali nehati stigmatizirati posameznike/skupine in zaupati posamezniku/skupini. Z malo dobre volje, zaupanja, prilagoditev, predvsem pa s strokovnostjo ni ovir – razen v naših glavah.«

Vprašanje: »Kako ste se v praksi lotili zadeve, predvsem imam v mislih usposabljanje vodnikov. Verjetno ni majhna odgovornost, popeljati slepo ali močno slabovidno osebo po strmi gorski poti?«

Odgovor: »Sam ne želim ocenjevati kategorije invalidnosti, kaj kdo zmore, z leti postaneš previdnejši in se najprej prepričaš, kajti velikokrat se zgodi, da ostaneš brez besed. Moje razmišljanje je bolj usmerjeno k temu, kako najlažje prilagoditi/usposobiti posameznika, ki je pripravljen pomagati posamezni kategoriji invalidnosti/OPP. Potrebno je veliko truda, da nekoga prosiš, da pristopi, da poskusi z vodenjem invalidov/OPP. Potem je uspeh v večini zagotovljen. Vsak mora poskusiti in se sam odloči, v kaj se bo spustil in kakšno odgovornost bo sprejel; vse, kar je na silo, se prej ali slej izkaže za slabo odločitev. Da prav razmišljamo, pove tudi podatek, da smo na kulturni dan letos podpisali dogovor o sodelovanju s Karitasom, skavti in taborniki, da bodo spremljevalci/prostovoljci. Posamezniki, ki se odločijo za spremljanje, želijo izobraževanje/usposabljanje, da s prisotnostjo prinesejo tudi svoje izkušnje, razmišljanje, pogum ...«

Vprašanje: »Vodniki slepim in slabovidnim med hojo posodijo svoje oči - pomeni to, da jim poleg samega spremstva opišejo tudi okolico ali razgled s ciljne točke?«

Odgovor: »Spremljevalci poleg varnega vzpona in spusta opisujejo tudi kraje, kjer hodimo. Lokalni planinski vodniki in planinci pa na razglednih točkah povedo več lokalnih posebnosti, mitov in naslikajo okolico. Tudi v smislu psihofizične podpore je zelo dobrodošla usposobljenost/izobraženost spremljevalca/prostovoljca. Kot je dejala ena izmed planink: »Če se ujameš s spremljevalcem, ni noben problem.« Tudi v različnih člankih se trudimo opisovati bolj nazorno, bolj dostopno slepim/slabovidnim, a po izkušnjah nam to enkrat uspe bolje, drugič morda malo manj.«

Vprašanje: »Zagotovo ni majhen zalogaj dobiti naenkrat toliko vodnikov, kako ste rešili ta problem? Je bilo pri njih kaj strahu, dvomov...?«

Odgovor: »S strahom vodnikov, mentorjev, prostovoljcev, učiteljev športa invalidov ... se srečujem že ves čas aktivnega dela, vendar se z usposabljanji, izobraževanji, s širitvijo dobrih praks ta strah zmanjšuje in je eden od pozitivnih napredkov v delu z invalidi/OPP. Udeleženci usposabljanja PIN/OPP se odločijo, da bodo spremljevalci. Tudi pojavnost v medijih pripomore k sprejemanju inkluzije, ki je proces, pri katerem se učimo živeti drug z drugim. Imamo srečo, da nam je veliko vodnikov, gorskih reševalcev, obljubilo pomoč na poti na najvišje vrhove naših gora. Projekt ima veliko podporo, ima pa tudi veliko pasti, ki se jim moramo zelo dobro izogniti, predvsem pa vedno imeti v mislih varnost skupine in posameznika in šele potem odtisnjen žig v dnevnik SPP.«

Vprašanje: »Finančno breme, ga zmorete? Kdo krije vse nastale stroške?«

Odgovor: »Odbor PIN/OPP na razpisih uspe dobiti nekaj sredstev, ki olajšajo izpeljavo. Planinci tudi sami prispevajo k izvedbi pohoda. Ko se bomo vzpeli više v hribe, bo potrebno imeti samovarovalni komplet. Poleg obveznih spremljevalcev bodo tudi planinski vodniki, za vse je potrebno zagotoviti topel obrok in nočitev na večdnevnih pohodih. Tako je potrebno veliko energije vložiti tudi v pridobivanje sredstev, saj ob mizernih "pokojninah" lahko marsikoga ustavi "denar", ko si ne more "privoščiti" spremljevalca/prostovoljca, zato je nujno pridobiti finančno pokritje, ki se z višino ciljev tudi večja.«

Vprašanje: »Projekt SSP po SPP bo trajal predvidoma 3 leta, koliko pohodov bo vključeval, je morda končni cilj povzpeti se na Triglav?«

Odgovor: »Cilj je ujeti vse žige v Planinski dnevnik SPP, Triglav bo na vrsti zadnje leto, ko bo tudi kondicije pri vseh največ. Pot bomo končali pri zadnjem žigu, to je na Debelem rtiču. Ena od pohodnic je dejala, da bomo takrat plesali. Plan je še vedno konec leta 2022 zaključiti na Debelem rtiču, a letos nam je korona vzela 10 pohodov, poskusili jih bomo nadomestiti, če ne bo pač cilj leto kasneje. Slepí/slabovidni predhodniki pred 58 leti so za pot potrebovali skoraj 7 let.«

Vprašanje: »Kot vodnik z večletnimi izkušnjami nam prosim povejte, kakšna vrednota so vaša spoznanja – doživetja z inkluzijskih pohodov?«

Odgovor: »Moja spoznanja so zakladnica izkušenj, ki jih lahko delim z drugimi. Je malha vseživljenjskega učenja, o kateri se pogovarjam s planinci na kočah, pripovedujem na okroglih mizah, orišem na delavnicah in predstavljam na kongresih. Veliko je različnih prilagoditev, ki so potrebne, in vedno je na prvem mestu, kar posameznik zmore sam, na način, ki ga zmore sam in s svojo voljo.

Največji odsev pri posamezniku pa se zgodi, ko vidi ostale planince, ki so velikokrat presenetili tudi sebe, predvsem pa okolico, da zmorejo ...

Iz uredništva se zahvaljujemo obema sogovornikoma, vsem pohodnikom v okviru akcije Slepí in slabovidni planinci po Slovenski planinski poti pa želimo varen korak!

[Na vrh](#)

INVALIDSKO VARSTVO: **Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (Ur. l. RS, št. 30/18) ureja ukrepe za zagotovitev dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij zavezancev po tem zakonu za vse uporabnike, zlasti za uporabnike z različnimi oblikami oviranosti. Zakon se uporablja za državne organe, organe samoupravnih lokalnih skupnosti in osebe javnega prava po zakonu, ki ureja javno naročanje (zavezanci).

Spletišča in mobilne aplikacije morajo izpolnjevati naslednje zahteve glede dostopnosti:

- informacije in uporabniški vmesniki morajo biti uporabnikom predstavljeni na načine, ki jih lahko zaznajo;
- zagotoviti je treba delujoče uporabniške vmesnike in navigacijo;
- informacije, povezane z uporabniškim vmesnikom, in njegovo delovanje morajo biti razumljivi;
- vsebina mora biti dovolj robustna, da jo je mogoče zanesljivo razlagati z različnimi uporabniškimi agenti, tudi s podpornimi tehnologijami, kar pomeni, da imajo uporabniki vedno dostop do vsebine, tudi z naprednimi tehnologijami.

Ministrstvo, pristojno za javno upravo, za zaposlene pri zavezancih oziroma za druge pripravljavce spletišč in mobilnih aplikacij, organizira programe usposabljanja za ustvarjanje, upravljanje in posodabljanje vsebine spletišč in mobilnih aplikacij v skladu s tem zakonom. Pri pripravi in izvedbi programov usposabljanja sodeluje z reprezentativnimi invalidskimi organizacijami.

Ministrstvo, pristojno za informacijsko družbo, v sodelovanju z reprezentativnimi invalidskimi organizacijami, z objavami v medijih in na svojih spletnih straneh, izdajo publikacij in predstavitev na konferencah ter drugih prireditvah spodbuja večjo ozaveščenost zavezancev in uporabnikov spletišč in mobilnih aplikacij o zagotavljanju dostopnosti.

Ministrstvo spodbuja lastnike spletišč in mobilnih aplikacij, ki niso zavezanci po tem zakonu, ponujajo pa zmogljivosti in storitve, ki so na voljo javnosti ali se zanje opravljajo, da v čim večjem obsegu upoštevajo zahteve glede dostopnosti iz tega zakona. V ta namen se lahko oblikuje koordinacija z udeleženci iz gospodarstva, raziskovalno-razvojnega sektorja, reprezentativnih invalidskih organizacij, civilne družbe in javnega sektorja.

Ta zakon se začne uporabljati:

- 23. septembra 2020 za prilagoditev spletišč, objavljenih pred 23. septembrom 2018;
- 23. septembra 2019 za druga spletišča;
- 23. junija 2021 za mobilne aplikacije.

Zakon se za vsebino na ekstranetu in intranetu, kar so spletišča, ki so na voljo le določeni skupini ljudi in ne splošni javnosti, objavljeno pred 23. 9. 2019, začne uporabljati po bistveni prenovi teh spletišč. Za bistveno prenovu spletišča se šteje, če se spletišče spremeni in prenovi v večjem obsegu (na primer zamenjava sistema za urejanje vsebin, prenova grafične podobe, sprememba več kot tretjine vsebine).

Vir: <https://www.uradni-list.si/>

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: **Pes vodnik slepih pridobitev in predstavitev vaditeljev**

Avtor: *Marino Kačič in Sabina Dermota*

V članku so opisani kriteriji glede tega, kdo je upravičen do psa vodnika slepih, postopek pridobivanja psa in kaj bi moral kandidat premisliti, preden se odloči za takega psa. V drugem delu se predstavi šest vaditeljev, ki po zadnjem razpisu Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije ustrezajo kriterijem za šolanje psov vodnikov slepih. Bralec poleg kontaktnih podatkov skozi njihove opise spozna njihov način razmišljanja, pristop dela, dosedanje izkušnje ter usposobljenost za to delo.

Kdo lahko uveljavlja pravico do psa vodnika?

Pes vodič ali pes vodnik slepih je kot medicinsko-tehnični pripomoček v Sloveniji slepim na voljo že od leta 1982 in ga omogoča Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Do takšnega pripomočka so upravičeni polnoletni slepi, ki spadajo v 3., 4. ali 5. kategorijo slepote po mednarodni klasifikacijski lestvici, mladoletni pa le ob podpori staršev ali skrbnikov. Več o pogojih si preberite na tem spletnem naslovu:

<http://www.zzzs.si/ZZZS/info/egradiva.nsf/o/8B50B110FD7E240BC1258156003BB189?OpenDocument>

Foto Miloš Dermota: na sliki psička vodička vodi slepo gospo čez prehod za pešce

Uporabnost in namen

V preteklosti so psi vodniki po večini živeli zunaj. Kasneje se je izkazalo, da ima skupno sobivanje v hiši ali stanovanju pozitivne vplive. Pes, ki živi 24 ur s človekom, je bolj socializiran. Slepim pa tako bolje spozna in razume pasje navade in potrebe.

Tako socializirani psi so bolj vodljivi, bolj motivirani za delo in tudi bolj čisti. Tak pes je vodič, družabnik in spremljevalec na vseh poteh in obveznostih, kot na primer: na delo, v šolo, po nakupih, na pošto in v banko, v zdravstveni dom in podobno.

Šolanje

Pse vodiče šolajo posebej izučeni vaditelji, katerih dolžnost je tudi, naučiti slepega pravilnega ravnanja z izšolanimi psi. Slep se ob uspešno opravljenem izpitu B s podpisom izjave zaveže, da bo psa redno uporabljal za namen vodenja in bo s psom ravnal vestno, odgovorno in v skladu s pravili. Če se slepi teh pravil ne drži ali jih prelaga na drugo osebo (družinske člane, osebne asistenta), se vez med psom in slepim krha in s tem delo psa ni več tako zanesljivo in varno. Pravilnik najdete tukaj: <http://www.zzzs.si/ZZZS/info/egradiva.nsf/o/FA2110A405DCA249C1257CED0036A937?OpenDocument>

Uveljavljanje pravice do psa vodnika

Pred uveljavitvijo te pravice je pomembna pretehtana in skrbna odločitev: potencialni kandidat si lahko pomaga s vprašanji: Ali si želim skupnega življenja s psom vodičem, ki bo nadomestil del osebne asistence ljudi? Bom zmožel, znal, hotel upoštevati vsa pravila in navodila, ki jih od mene to sobivanje zahteva? Si bom upal prevzeti vso skrb in odgovornost za živo bitje, ki je hkrati pes vodič? Kdor pozitivno odgovori na tovrstna vprašanja, psa lahko pridobi tako, da svojo prošnjo, skupaj z življenjepisom, ustreznim okulističnim izvidom ter tiflopedagoškim poročilom, odda:

v elektronski obliki na e-naslov: DI@zzzs.si

ali v pisni obliki na naslov: Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Oddelek za medicinske pripomočke, Miklošičeva 24, 1507 Ljubljana

Predstavitve vaditeljev psov vodičev za slepe v Sloveniji

1. Osebne izkaznice vaditeljev psov vodnikov v Sloveniji

1.1 Tomik, oskrba in šolanje psov, Teja Martinović s. p.

Kontakt: 041 271 290, tomikteja@gmail.com, Facebook; Tomik psi vodniki

Pse sem začela šolati pred več kot 15 leti in sicer reševalne pse. Izšolala sem 3 do najvišje stopnje, trenutno šolam 2 za iskanje pogrešanih oseb. Deset let sem bila aktivna v šolanju terapevtskih psov. Vedno sem imela večje število psov, v osnovnem šolanju psov imam opravljenih kar 9 BBH izpitov.

1.2 Slovensko združenje inštruktorjev, center za šolanje psov vodičev in psov spremljevalcev – Canis,

Kontakt: SLO-CANIS Maribor, 041 380 039, info@slo-canis.net, www.slo-canis.net.

Smo polnopravni člani Evropske zveze psov vodnikov (EGDF - akreditacija za mobilnost in orientacijo slepih uporabnikov), Svetovne zveze psov vodnikov (IGDF- akreditacija za šolanje psov vodnikov) in Svetovne/Evropske zveze psov asistentov (ADI/ADEu - akreditacija za šolanje psov pomočnikov). S tem smo postali EDINA akreditirana in reprezentativna organizacija v Sloveniji s certificiranimi in licenciranimi inštruktorji, z dveletnim šolanjem v UK, FR, A, BG. Smo soavtorji European Guide Dog Mobility Standards in Evropskega standarda CEN TC 452 Assistance Dogs.

1.3 Maja Golob, Društvo za šolanje psov K9 servis.

Kontakt: 041 473 314, info@hydrargium.si, <https://www.facebook.com/maja.golob.7>

Z šolanjem psov se profesionalno ukvarjam od leta 1996. Prvega psa vodnika za slepe osebe sem izšolala 2006. Drugače pa se ukvarjam tudi z šolanjem psov pomočnikov v Sloveniji in v Ameriki, to so: psi za pomoč invalidnim osebam, psi za pomoč diabetikom, avtistom, epileptikom, gluhim, psi za pomoč alergikom (gluten, morski sadeži...). Večino časa sem se šolala v Ameriki.

1.4 Tomaž Dražumerič, šola Pes pomočnik

Kontakt: 031423463, info@pespomocnik.si, www.pespomocnik.si

S kinologijo sem se začel ukvarjati leta 2004, do najvišje stopnje sem izšolal tri reševalne pse. Sem tudi mednarodni sodnik za delo reševalnih psov. Svoje znanje sem nadgrajeval z izobraževanjem na uveljavljenih IGDF šolah za pse vodnike na Finskem, v Nemčiji in Avstriji. V desetih letih sem izšolal več kot 20 psov vodnikov za slepe, tako doma kot v tujini.

1.5 Canispoint d.o.o.

Kontakt: David Pogačnik, 041 855 924, info@canispoint.com, www.canispoint.com

S šolanjem psov se ukvarjam že 25 let, od tega zadnjih 10 let poklicno in profesionalno. Vsakodnevno šolam pse z vedenjskimi problemi ali individualnimi željami lastnikov in jim tako pomagam do kvalitetnejšega sobivanja. Zadnjih 20 let sem tudi aktivni vodnik in inštruktor reševalnih psov.

1.6 BM PSI POMOČNIKI & PSI VODNIKI – BRUČAN MARKO

Kontakt: 041 889 767, mbrucan@yahoo.com, Facebook; mare brucan, BM psi pomočniki – BM Service & Guide Dogs

S šolanjem psov sem se začel ukvarjati leta 1985. Do danes sem izšolal več reševalnih psov in sem na tem področju dosegel najvišje možne rezultate. Sem mednarodni sodnik za delo reševalnih psov pri FCI in ocenjevalec svetovnih izborov reševalnih psov za intervencijske enote pri IRO. Leta 2009 sem vodil mednarodno enoto reševalnih psov ob potresu na Sumatri. Od leta 2007 sem izšolal več psov vodičev in trenutno imam v šolanju 2 psa vodiča in 3 pse pomočnike za invalide. Usposabljal sem se v več šolah za pse vodnike, tudi v ZDA, v Portlandu.

2. Izbira psa za vodnika: po kakšnem ključu izbirate pse (pasma, značaj, velikost) in kako to povežete s prihodnjim uporabnikom? Koliko od tega ima uporabnik možnost izbirati sam?

2.1 Tomik, oskrba in šolanje psov, Teja Martinović s. p.

Prvega psa za šolanje sem izbrala labradorko, zelo prijetnega značaja in že socializirano. Značaj in zdravje psa sta bistvena dejavnika pri izbiri. Veliko je vredno, če je pes že pred pričetkom šolanja socializiran. Med uporabnikom in psom mora zagotovo potekati "kemija", zato sta se moja uporabnica in psička spoznali že med procesom šolanja. Kmalu bom pričela iskati novega psa in s tem tudi novega uporabnika. Uporabnik lahko pove svoje želje po psu, na meni pa je, da presodim ali določen pes ustreza značaju uporabnika ter njegovemu načinu življenja.

2.2 Trening center SLO-CANIS Maribor

Mladičke testiramo po mednarodno priznanih metodah in standardu IGDF. Najbližji sta nam pasmi labradorci in kraljevi koder (veliki pudelj). Izbira psa je odvisna od dejanskih potreb kandidata in od tega, ali šolamo psa vodnika ali psa pomočnika. Socializiranega psa (ali psico - spol ni odločilen) z ustreznimi karakteristikami pred začetkom specialnega šolanja pri enem letu starosti detajlno zdravstveno pregledamo. Šolanje je zahtevno in je razdeljeno na več faz in vmesnih testiranj. V kolikor je uporabnik znan vnaprej, se v okviru zmožnosti prilagodimo njegovi želji.

2.3 Maja Golob, Društvo za šolanje psov K9 servis.

Če imam možnost spoznati uporabnika pred nabavo psa, potem iščem psa, ki bo povsem ustrezal merilom glede karakterja uporabnika. V drugem primeru, če imam psa že v šolanju, potem vedno izbiram psa, ki ustreza vsem merilom psa vodnika na splošno. Vsi psi so pred vključitev v šolanje na večtedenskem testiranju.

2.4 Tomaž Dražumerič, šola Pes pomočnik

Kot najboljši učenci so se tako pri nas kot po svetu izkazali med pasmami iz družine prinašalcev, sem spadajo labradorci, ki so najštevilčnejši, zaradi prijetnega značaja, veselja do dela in preproste nege. Pomembno je spoznati bodočega uporabnika, njegov značaj in življenjski stil, tako lahko lažje ocenimo, s kakšnim psom se bo najbolje ujel in optimalno živel. Seveda se trudimo upoštevati želje uporabnika, s katerim se tudi večkrat srečujemo med šolanjem psa.

2.5 Canispoint d.o.o.

Zaenkrat sodelujemo s preverjenimi vzreditelji in pse večkrat testiramo. V prihodnje načrtujemo lastno vzrejo. Vse svoje bogate izkušnje na področju vzreje, veterine, vzgoje in šolanja psov želimo usmeriti v vzrejo zdravih psov z vrhunskim genetskim potencialom, ki ga potrebujemo pri šolanju psov vodnikov ali pomočnikov. Tako bi pridobili odličen vpogled v kvaliteto bodočih delavnih psov in bi lahko uporabniku z večjo zanesljivostjo ustregli njegovim željam.

2.6 BM PSI POMOČNIKI & PSI VODNIKI – BRUČAN MARKO

Vedno se s kandidatom posvetujemo in skupaj ugotovimo, kakšen pes bi mu najbolj ustrezal. Predvsem sta pomembna karakter psa ter način življenja slepe osebe. Z uporabnikom vedno navežemo osebni kontakt in seveda upoštevamo njegove želje pri izbiri psa. V določenih primerih lahko uporabnik tudi sam izbere psa

3. Čas za pridobitev psa: v kolikšnem času lahko uporabnik od sklenitve dogovora pričakuje izšolanega psa za uporabo in kaj se zgodi, če je ta čas presežen npr. za več kot pol leta?

3.1 Tomik, oskrba in šolanje psov, Teja Martinović s. p.

Čas za pridobitev psa je stvar dogovora med uporabnikom in vaditeljem. Jaz osebno raje izkoristim ves čas, ki ga dobim na razpolago, da je pes bolj zanesljiv.

3.2 Trening center SLO-CANIS Maribor

Dogovor se z uporabnikom lahko sklene pri starosti psa okrog enega leta (ko je zdravstveno potrjen brez pomanjkljivosti), okvirni čas za specialno-napredno šolanje psa je min. 6-8 mesecev, k temu pa prištejemo še okvirni čas enega do treh mesecev za prešolanje na uporabnika (trajanje je zelo odvisno od mobilnosti in samostojnosti uporabnika). V normalnih pogojih se čas dokončne predaje uporabniku ne podaljša (razen v primeru višje sile, kot npr. letos covid, ali pa bolezen oz. kakršnakoli nezmožnost sodelovanja na strani uporabnika).

3.3 Maja Golob, Društvo za šolanje psov K9 servis.

Tu ni pravila. Če je izšolan pes na »zalogi«, potem ga lahko dobi načeloma takoj. V nasprotnem primeru traja okrog pol leta. Lahko je čas tudi presežen, vendar je vse v okviru pogodbe z ZZZS.

3.4 Tomaž Dražumerič, šola Pes pomočnik

S pogodbo z ZZZS smo zavezani, da psa izšolamo v 6 mesecih od podpisa pogodbe. Če se ta čas preseže, nam pogodba nalaga sankcije. Do zdaj se mi v desetih letih to še ni zgodilo.

3.5 Canispoint d.o.o.

Trenutno imamo še dva zelo dobra psa pasme labradorec, ki bi bila lahko v zelo kratkem času pripravljena za novega uporabnika. Trudimo se, da imamo vedno vsaj enega dodatnega psa v lastništvu in šolanju. S tako prakso bomo nadaljevati tudi v prihodnje, tako da težav s predolгим čakanjem na psa ne pričakujemo.

3.6 BM PSI POMOČNIKI & PSI VODNIKI – BRUČAN MARKO

Pse poskušamo izšolati v dogovorjenem času, ki je večinoma do enega leta. Lahko se zgodi, da se med šolanjem psa ugotovi kakšna izključujoča pomanjkljivost pri psu in moramo začeti šolanje z novim psom. V takem primeru se dogovorimo z uporabnikom ali mu to ustreza in mu razložimo, koliko časa bo to trajalo. Za takšne primere imamo vedno na rezervi vsaj enega psa, ki ga poskusimo čimprej usposobiti za uporabnika.

4. Delo s slepim: V kolikšni meri ste seznanjeni z načinom gibanja in orientacijo slepih? Ali bi zavrnil kandidata, če bi se pokazalo, da se ne more s psom samostojno gibati ali zanj ni sposoben sam skrbeti?

4.1 Tomik, oskrba in šolanje psov, Teja Martinović s. p.

Treba je presoditi, ali je oseba sposobna imeti psa vodnika ali ne. Vsak kandidat je drugačen in zahteva individualno obravnavo.

4.2 Trening center SLO-CANIS Maribor

V SLO-CANIS delujemo trije polno izobraženi inštruktorji (licencirani Guide Dog Mobility Instructor), kar pomeni, da imamo opravljeno izobraževanje tudi iz orientacije in mobilnosti slepih (mednarodni certifikat O&M). Poznamo več metod in načinov gibanja s pomočjo bele palice in s pomočjo različnih senzorno-tehničnih pripomočkov.

4.3 Maja Golob, Društvo za šolanje psov K9 servis.

Sem seznanjena, ker je to del pogojev, da sem sploh lahko vadiatelj za šolanjem psov vodnikov slepih oseb. Načeloma takega kandidata zavrne že komisija.

4.4 Tomaž Dražumerič, šola Pes pomočnik

V času izobraževanja sem opravil preizkus iz orientacije in mobilnosti. Vsaka slepa oseba ima svoj način gibanja, svoj življenjski stil in temu primerno prilagajamo delo s psom. Se pa pričakuje orientiranost v okolju, kjer se bo slepa oseba s psom gibala, ker je tako proces šolanja hitrejši. Kandidatovo gibanje in orientacijo, zmožnosti za skrb pa pred podpisom pogodbe (pričetkom šolanja) obravnavajo tiflopedagog in komisija za šolanje psov vodnikov. Zavračanje kandidatov ni v moji domeni.

4.5 Canispoint d.o.o.

V podjetju Canispoint imamo vaditelji opravljeni temeljni tečaj iz orientacije in gibanja slepih oseb. Po najboljših močeh se trudimo prilagoditi uporabniku in upoštevati njegov način življenja. Če bi se med šolanjem izkazalo, da kandidat ni sposoben samostojnega gibanja s psom, ter ga sam oskrbovati, bi se posvetovali s kandidatom in komisijo za šolanje psov vodnikov slepih oseb.

4.6 BM PSI POMOČNIKI & PSI VODNIKI – BRUČAN MARKO

Po več kot desetletnih izkušnjah pri delu s slepimi sem dobro seznanjen z orientacijo slepih in učenjem le-te, saj sem tudi sam opravil tečaj iz orientacije in se o tem še dodatno izobraževal. Do sedaj še nisem naletel na take primere, saj komisija ZZZS skrbno izbira kandidate. Vedno pa je treba vložiti v enega kandidata več, v drugega manj. Naj poudarim, da sem usposobil psa vodiča za 80-letnika, ki danes veselo hodi v njegovem spremstvu. Ni bilo lahko, mi je pa to, kljub veliko vloženim uram, v veliko zadovoljstvo. Kjer je volja, je tudi moč.

5. Nadstandardne storitve: ali ponujate za dodatno plačilo še kaj drugega - npr. izobraziti uporabnika, da bi znal psa vodnika naučiti kaj novega za svoje specifične potrebe?

5.1 Tomik, oskrba in šolanje psov, Teja Martinović s. p.

Seveda. Moja služba je skoraj v celoti povezana s psi, na voljo imam tudi oskrbo psov v odsotnosti skrbnikov ter šolanje psov, ki niso psi vodniki.

5.2 Trening center SLO-CANIS Maribor

Osebe ima skoraj 20-letne izkušnje, izšolali in predali smo 35 psov vodnikov/pomočnikov. Poleg inštruktorjev in trenerjev psov različnih disciplin, imamo še dva mentorja, ki prihajata iz vrst invalidov, ki so že prejeli psa vodnika oziroma psa pomočnika. Mentorstvo je koristno, ker se potencialni kandidati za psa pomočnika lažje pogovorijo z nekom, ki ima podobne težave. Izvajamo dodatne programe izobraževanja ali druženja. Organiziramo redne seminarje in dodatne tematske treninge.

5.3 Maja Golob, Društvo za šolanje psov K9 servis.

Seveda, vse je mogoče in vse je individualno. Stvar dogovora.

5.4 Tomaž Dražumerič, šola Pes pomočnik

Pse učimo tudi pobiranja in prinašanja predmetov. Zavarovanec ima pravico zaprositi ZZZS za dodatno strokovno pomoč, kjer se lahko posvetimo novostim in specifikam posameznika.

5.5 Canispoint d.o.o.

David se poklicno ukvarja z vzgojo in šolanjem psov za sobivanje in je dostopen v primeru pojava vedenjskih težav ali pomanjkljivosti pri delu psa. Doma ima tudi registriran hotel za oskrbo psov, zato so dobrodošli psi, ki poleg samega varstva ob odsotnosti lastnika zahtevajo dodatno skrb ali šolanje. Andrej je zaposlen in solastnik Kranjskega veterinarskega centra, kjer poleg vsestranske skrbi za zdravje in dobrobit živali nudijo tudi 24 urno dežurno veterinarsko pomoč.

5.6 BM PSI POMOČNIKI & PSI VODNIKI – BRUČAN MARKO

Nikoli še nismo zahtevali plačila za dodatne – nadstandardne elemente pri šolanju psov vodičev. Kot verjetno veste, smo psičko Bibo Martina Močnika pomagali pripraviti na njun podvig, ko sta se opravila na 840km poti Camino de Santiago, seveda brezplačno. Uporabnikom vedno pomagamo in smo jim na razpolago praktično 24 ur na dan, tudi ko že dobijo psa, čeprav tega pogodba od nas ne zahteva.

[Na vrh](#)

NAMIGI IN NASVETI: **Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (3. del), Kako v treh preprostih korakih presedlati iz iPhonea na Android ali obratno**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

135. Kako zaščititi svoj Wi-Fi router in domače omrežje (3. del)

Zaključujemo s predstavitvijo načinov, kako lahko zaščito in varnost svojega Wi-Fi routerja in domačega Wi-Fi omrežja še dodatno povečamo.

Onemogočanje "Wi-Fi Protected Setup" nastavitvev

Zadnji korak, kako lahko med temi izpostavljenimi lastnostmi povečamo svojo varnost, je onemogočanje "Wi-Fi Protected Setup" nastavitvev. WPS je v splošnem dobronamerna lastnost, saj omogoča povezovanje novih naprav s preprostim klikom na gumb ali vnosom PIN kode. Ne glede na to pa ostaja dejstvo, da je ravno WPS pogosto tisti, ki omogoči neavtoriziranim virom dostop do naših naprav. Če resnično ne potrebujete WPS, svetujemo, da ga izključite.

Uporabljajte gostujoče omrežje, če je to mogoče

Če vaš router omogoča uporabo t. i. gostujočega omrežja, ga izkoristite. Kot nakazuje že ime samo, lahko vašim gostom omogočite uporabo Wi-Fi povezave, ne da bi jim hkrati omogočili dostop do preostalega dela omrežja - recimo Sonos zvočnika, datotek v skupni rabi na prenosniku, tiskalnika itd. S tem seveda ne želimo obtožiti sorodnikov ali prijateljev, da so neke vrste prikriti hekerji, vendar lahko s tem, ko imajo dostop do primarnega omrežja, slučajno pridejo do datoteke, ki je raje ne bi delili, ali pa spremenijo neko nastavitvev, ki nam prav tako lahko povzroči težave. Poleg vsega pa gostujoče omrežje postavi dodatno oviro na pot tistim, ki želijo priti do omrežja brez dovoljenja - tudi, če jim uspe priti v gostujoče omrežje, ne bodo mogli prevzeti nadzora nad ostalimi napravami ali routerjem.

Vaš router bi moral imeti možnost, kjer lahko skrijemo SSIS glavnega omrežja - to je ime omrežja, ki se pojavi, ko naprave iščejo nova Wi-Fi omrežja. Če obiskovalci ne vidijo omrežja, se nanj ne morejo povezati, mi pa lahko dodajamo naprave, ker vemo, kako se omrežje imenuje.

Ne pozabite na varnost

Kljub temu, da se je varnost desetletja, milo rečeno, zapostavljala, v zadnjih nekaj letih temu ni tako. Proizvajalci dajejo velik poudarek na varnost in zanesljivost svojih routerjev. Produkti so uporabniku veliko bolj prijazni, kot so bili in danes sami upravljajo večino varnostnih nastavitvev.

Največja nevarnost za vaš router je, da zaupa napravi, ki ji ne bi smel - povedano z drugimi besedami, nekaj na našem telefonu ali prenosniku omogoči dostop, ker recimo pritisnemo na napačno prilogo ali na kak drugačen način. Če želimo stopnjo varnosti doma povečati, si moramo zapomniti: vse naprave morajo biti posodobljene,

pozorno izbirajte aplikacije, programe in spletne vtičnike, prav tako pa zaščitite naprave z dolgimi, močnimi gesli, ki se med seboj razlikujejo. Seveda pa ne smemo pozabiti na pravo izbiro programske, varnostne opreme. Verjetno je na vaš router povezanih veliko naprav, kajne? Od telefonov, pametnih zvočnikov in prenosnikov. Vse te naprave enostavno moramo ohraniti čim bolj varne. Takoj, ko se neka naprava poveže na Wi-Fi, se poveže tudi z routerjem. Če naprava ne potrebuje Wi-Fi povezave, jo izključite.

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

136. Kako v treh preprostih korakih presedlati iz iPhona na Android ali obratno

Nakup novega telefona ali tablice in začetek njune uporabe bi morala biti hitra in enostavna izkušnja. Prenos vseh podatkov iz prejšnjega aparata na novega pa je lahko časovno zahtevna naloga. Ta se še bolj zaplete, če se odločimo za premik iz enega operacijskega sistema na drugega. Dejstvo je, da Android in iOS ne gresta ravno najbolj skupaj in to lahko pomeni dodatne frustracije ob nakupu nove naprave.

Kako torej presedlati iz iPhona na Android, in obratno? Nekateri proizvajalci pametnih telefonov in tablic so naredili svoje aplikacije, ki pa so omejene zgolj na njihove naprave. Ena od možnosti je sicer, da ročno prekopiramo vse naše podatke iz iPhona na Android, vendar bo to trajalo ure in ure. Že samo to, da prenesemo vse podatke iz iPhona in jih ponovno naložimo ter organiziramo na Googlovih serverjih, traja zelo dolgo. Zagotovo se bo našlo kaj, kar se ne bo preneslo tako, kot bi si to morda želeli, in ko ugotovimo, da je nekaj šlo narobe, bo že prepozno. Tudi najbolj tehnično podkovani uporabniki lahko naletijo na kar nekaj težav, ki jih ne bodo znali rešiti. V bistvu je glavni cilj proizvajalcev, da ostanemo na eni platformi in zato je proces menjave toliko bolj zakompliciran.

Obstaja pa precej enostaven način, kako prenesti datoteke in vse podatke iz sistema iOS na Android in obratno. Aplikacija dr.fone-switch omogoča prenos iz iPhona na Android, omogoča pa tudi prenos z enim klikom iz Androida na Android, iOS na iOS in Android na iOS. Aplikacija podpira vse najnovejše verzije operacijskih sistemov in omogoča prenos podatkov vse od verzije Android 9 Pie in iOS 12 naprej.

Aplikacija dr.fone-switch omogoča prenos praktično vseh podatkov: fotografije in videoposnetke, kontakte (tudi tiste, ki smo jih morda blokirali), sporočila, zgodovino klicev in glasovnih sporočil, vse nastavitve in lastnosti, ki smo jih kakorkoli prilagajali, zaznamke v spletnih brskalnikih, koledar z vsemi opomniki in opravili, budilke, ozadja in ohranjevalnike zaslonov, zvonjenja in beležke.

S pomočjo te aplikacije se bomo takoj na začetku uporabe nove naprave počutili kot doma, z vloženim minimalnim naporom. Za prenos vseh zgoraj omenjenih datotek in nastavitve potrebujemo samo en klik, pred tem pa moramo povezati obe napravi na računalnik, najbolje kar prek USB kabla.

Zakaj uporabljati dr.fone-switch?

- Podpira več kot 8000 Android in iOS naprav;
- omogoča prenos vseh vrst datotek;
- rezultate uporabe vidimo po enem kliku;
- storitev je izjemno hitra, saj celoten prenos običajno poteka vsega nekaj minut.

Kako v treh preprostih korakih presedlati iz iPhonea na Android?

1. Povežite oba telefona na računalnik in zaženite dr.fone-switch;
2. izberite iPhone kot "Source" (vir) in Android napravo kot "Destination" (cilj);
3. izberite "All Categories" in kliknite "Start Transfer", s čimer boste zagnali proces.

Za to, da dobite občutek, kako dr.fone-switch deluje, lahko na tej [povezavi](#) prenesete aplikacijo in brezplačno prenesete do 5 kontaktov iz vašega imenika na zeleno napravo. Če želite prenesti več datotek ali nastavitev, boste morali aktivirati polno verzijo, in sicer z "one-time" nakupom – najcenejša varianta vas bo stala **\$29.95**. Gre za enoletno licenco, ki jo lahko uporabite na petih različnih napravah. Izbirate lahko še med več ponudbami, o katerih si lahko več preberete na uradni spletni strani.

Dr.fone-switch je zgolj eno od orodij, vključenih v zbirko, ki jo najdete na tej [povezavi](#). Poleg tega najdemo še orodja, ki nam pomagajo pri popravilu napačno delujočega telefona, orodja, s katerimi obnovimo svoje podatke ali izbrišemo podatke itd. Za vse tiste, ki se morda sprašujete, kako je z družbenimi omrežji in sporočilnimi aplikacijami, ima dr.fone pripravljena tudi dodatna orodja, ki poskrbijo za prenos podatkov aplikacij WhatsApp in drugih družbenih medijev.

Povezava: <https://drfone.wondershare.com/phone-switch.html>

Vir: <https://www.racunalniske-novice.com/>

[Na vrh](#)

OGLASNA DESKA: **Ovire skozi poklicno usposabljanje**

Zgodba nekega malega dečka (5. Del)

Avtor: *Josib*

V zadnjem, petem delu zgodbe malega dečka spoznamo izjemno slabe pogoje bivanja v času šolanja, doživljanje fizičnega in psihičnega nasilja, pa tudi prve zaljubljenosti in lepo izkušnjo prvega letovanja ob morju. Beremo tudi o uspešnem zaključku poklicnega usposabljanja za mizarja, o omalovažujočem odnosu sodelavcev ter o razočaranju nad dejstvom, da ne bo služil vojaškega roka. Zgodba se zaključi bolj optimistično, saj v novi službi naleti na razumevajoče sodelavce, ki ga spodbudijo k prekvalifikaciji za telefonista, kjer se počuti samostojnega in končno najde svoje zadovoljstvo.

“Če kdo misli, da si z osnovno šolo prišel na konja, se hudo moti, takrat se šele začne,” mi je povedal moj sogovornik in nadaljeval svojo zgodbo.

Vedno sem mislil, da bom geometer, delal v naravi, kjer se merijo zemljišča - parcele, in pomagal gladiti nesporazume med sosedi. Ta poklic me je privlačil že od sedmega leta dalje, ko sem bil prisoten pri razmejitvi treh sosedskih posestev. Zahtevek za izmero sta podala starša, ker sta se počutila prikrajšana za del zemljišča ob meji. Delo celotne sodne komisije in geometra je bilo korektno, končni izrek sodbe pa je bil v korist toženih strank – zasnovano zemljišče jim je ostalo v lasti, a se jim je posledično povečal katastrski dohodek. Podobnemu postopku sem prisostvoval še trikrat, vedno so se ljudje topli za oslovo senco.

Svojih otroških sanj nisem mogel uresničiti, ovire za vpis na primerno srednjo šolo so bile prevelike in sem se moral sprijazniti s šolanjem za mizarja.

Bolj se je bližal dan začetka pouka, bolj sta me starša odvrčala od moje namere, da odidem s posestva. Prevoza ni bilo, v dijaški dom se nisem več mogel prijaviti, ostalo mi je le še, da poiščem privatno namestitev. Zadnji dan pred odhodom smo se sprli, bil sem se pripravljen v Maribor voziti s kolesom, nazadnje je mama obljubila, da mi bo priskrbela namestitev pri bivših sosedah, ki so tedaj že živeli v Mariboru. In res se je to tudi uresničilo, mama se je dogovorila, da bo sobo plačevala v naturalijah: jajc, mleku, krompirju, kruhu, zaseki in mesu. Bil sem presrečen in hvaležen mami za ugodno rešitev, zato sem ob vikendih rad pomagal na domačiji.

Poklicno usposabljanje je potekalo vsak delovnik in v soboto dopoldan. Zjutraj smo začeli ob sedmi uri s splošnimi predmeti, nato je bil dvourni odmor, ob štirinajstih pa smo imeli še štiri ure praktičnega pouka – razen sobot, ko je najpogosteje potekala praksa in sicer le dopoldne. Popoldne sem moral ujeti avtobus za Ptuj in priti čim prej domov. Sprva je potekal pouk na Teznem v Industrijski kovinarski šoli (IKŠ), skupaj s kovinarji. Ker smo bili precej na tesnem, smo se preselili na Strossmayerjevo ulico v prostore nekdanjega samostana. Prostorsko je bila to dobra rešitev, zame pa je to pomenilo krajše pešačenje v šolo. Srednjih šol je bilo v okolici polno, njihovi dijaki pa so nas imeli za „lubadarje“. Seveda pa smo tudi mi zanje imeli svoje nazive, tako da nas to ni motilo.

V šoli mi ni šlo najbolje, še posebej se je pokazalo pomanjkanje osnovnega znanja v matematiki in tehničnih predmetih, slab vid pa me je ustavljal pri praksi. Za matematiko sem dobil pomoč pri hčerkah stanodajalcev in tudi uspešno popravil slabe ocene. Pri praksi sem poskušal biti bolj natančen in tako izdelati predmete čim bolj po načrtih, kar je tudi pomagalo pri ocenah. Pred koncem šolskega leta sem se zapletel v romanco s stanodajalčevo najmlajšo hčerko, kar je pripeljalo do spora z njeno mamo. Zaradi vsega izrečenega in nepremostljivih ovir, ki so s tem nastale, sem se po zaslugi sošolca preselil k njemu na Tyrševo ulico, potem ko sem nekako prepričal domače, da grem na boljše. Moj položaj se je v resnici spremenil na slabše, saj nisem imel več svoje sobe, temveč sem spal v skupni spalnici. Prav tako sem moral plačevati davek osamosvojitve tako, da sem delal naloge in tehnične risbe še sošolcu.

Med počitnicami sem pri delu za očeta izvedel, da njegovo podjetje plača regres za letovanje otrok zaposlenih, če prinesejo potrdilo o opravljenem letovanju. Tako sem si lahko uredil oddih v Rovinju prek Zveze prijateljev mladine Maribor, na priporočilo razrednika. Prvič v življenju sem okusil radosti lagodnega brezdelja, sproščenega počivanja in letovanja z veliko začetnico. Na morju sem zares užival. Izkoristil sem vse privilegije slabovidnega udeleženca tabora, ki so zajemali: dolgo spanje, izvzetost od dežurstva, prisotnosti pri dvigu zastave in pomoč v kuhinji. Oddih sem zajemal s polno žlico, veliko sem se sončil in kopal, udeleževal sem se vseh izletov in jedel različne, tudi neznane jedi. Ob toliko vsega dobrega je letovanje prehitro minilo, sem si pa nabral novih moči in spoznanj in bil opremljen za nove izzive.

Na začetku drugega letnika mi je začelo presedati risanje dvojnih tehničnih risb in pisanje nalog še sošolcu, prišlo je do konflikta, ki se je končal s pretepom, kar je posledično pripeljalo do odpovedi tudi te nastanitve. Ker sem slutil, kaj me čaka, nisem vrgel puške v koruzo, ampak prelistal časopis in si poiskal nastanitve v malih oglasih, ter se šel dogovoriti za preselitev. Zvečer, po prihodu mame sošolca, sem bil vse, samo človek ne, preseliti pa sem se moral takoj po pouku naslednji dan.

Naložen s stvarmi kot tovorni osel, sem se podal v dva kilometra oddaljeno stanovanje v pritličju stare stavbe na Taboru. Soba je bila velika, pregrajena s špansko steno, v njej sta spala poleg stanodajalcev še dva podnajemnika. Imel sem si možnost pripraviti zajtrk, spal sem na divanu, nisem imel ne mize ne stola, potrebo sem opravljal na poljskem stranišču, vendar sem se počasi sprijaznil tudi s takimi pogoji, samo da bi ohranil svojo samostojnost.

Prišla je zima. Tista je bila še posebej mokra in moji letni čevlji so spuščali na vseh koncih in krajih. Za silvestrovo sem odšel domov, kjer sem po poti srečal nekdanjo sošolko, se zapletel v pogovor in ji na koncu voščil lepe želje za praznike ter jo poljubil. Pri tem me je skozi okno opazovala mama in me takoj pri prestopu hišnega praga začela zmerjati in psovati, da imam opravka s kurbami in da sam nisem nič boljši. Po jezikovi župi sem bil deležen še kosila s prezirom zaradi svojega dejanja. Pridružil se nama je oče, ki sem ga povprašal glede popravila mojih zimskih čevljev. V trenutku sem jih slišal še od očeta, češ kaj si mislim, sedaj bi že moral jaz skrbeti za njegove čevlje, in ne obratno. Branil sem se z besedami: „Pa saj sem jaz zaradi vas na svetu in ne vi ...“ in še preden sem končal stavek, sem se znašel na tleh, pod očetovimi gojzarji, ki so me neprenehoma brcali. Pred najhujšim me je rešila mama, ki je skočila vmes in očeta pomirila. Čez čas sem se znašel sam v hiši, prešinilo me

je: „Nihče me nima rad!“ Oblekel sem se in se odpravil peš do Ptuja na avtobus, ter se odpeljal v prazno stanovanje v Mariboru. Privoščil sem si preostanek prave kave in kos starega kruha, ter poskušal zaspati in pozabiti na vse. Kava me je držala budnega še dolgo v noč, poslušal sem radio in premišljeval o svoji usodi.

Drugo jutro, na novega leta dan, me je prebudilo trkanje. Na vratih je stala mama. Ko sem odprl, sem najprej dobil batine in očitke, kaj sem storil, nato pa si je ogledala, kje stanujem in se začela zgražati nad gospodinjo in pogoji bivanja. Potožil sem se ji, da nimam ničesar za jest, zato me je povabila na hrenovko z žemljo in me prepričevala, naj grem z njo domov. Odgovoril sem ji, da domov več ne grem, bom pa šel na socialno in prosil za pomoč. Po daljšem nagovarjanju sem se vdal in sedel na avtobus za Ptuj. Mama me je celo pot prosila in rotila, naj se očetu opravičim, sam pa nisem videl razloga za to. Proti večeru se je oče slabe volje primajal domov, vendar ni včerajšnjega dogodka niti omenil, delal se je, kot da se ni nič zgodilo.

Šolo sem končal z dobrim uspehom, počitnice pa sem najprej preživljal doma in pomagal pri kmečkih opravilih, pa tudi očetu v njegovi službi. Tako sem si zaslužil denar za obleko in prevoze v šolo, medtem ko sem si s štipendijo lahko plačal le šolsko malico. Za občasen obisk kina sem moral preskočiti kosilo, ker za oboje ni bilo denarja. V podjetju, ki me je štipendiralo, sem opravljal obvezno enomesečno počitniško prakso, odnos sodelavcev do mene je bil zaradi moje vidne hibe omalovažujoč. Imeli so me za pomožnega delavca, nisem mogel delati za stroji, s katerimi sem vadil pri praksi v šoli, dober sem bil le za čiščenje in tovorjenje ter zlaganje desk v skladišču. Če bi bil odvisen od praktičnega dela v podjetju, se ne bi naučil ničesar iz stroke.

V tretjem letniku smo imeli vse predmete vezane na praktični pouk, kar mi je bolj ustrezalo, skrbelo me je le to, da sem spet slabše videl, kar se je opazilo pri meritvah in natančnosti izdelkov. Telesna vzgoja je potekala v Ljudskem vrtu, v slabem vremenu in zimskem času pa v telovadnici pod kinom Union. Imeli smo kar nekaj deklet, ki pa so počasi spoznavale, da učenje za mizarja ni prava stvar zanje, tako da jih je od začetnih dvanajst na koncu ostalo le pet.

Poklican sem bil na predvojaško vzgojo, kjer so me pregledali in ocenili za nesposobnega služenja vojske. Bil sem razočaran, kljub pričakovanju negativnega odgovora, poleg tega je na vasi veljal vsak, ki ni bil sposoben za vojsko, tudi za nesposobnega za druge oblike družabnega življenja in ustvarjanja družine. Zato se s tem nisem hvalil in bil raje tiho, pa tudi doma o tem nisem rad govoril. Razočaran nad dejstvom, da ne bom služil vojaškega roka, sem se toliko bolj veselil končnega zaključnega izpita.

Praktični del zaključnega izpita smo opravljali skupaj z vajenci, ki so se šolali po drugem sistemu, na koncu pa pridobili enak poklic, kot mi. Zaključni izpit sem opravil z dobrim uspehom in po mesecu počitnic začel z delom pri podjetju, ki me je štipendiralo. Ostal sem eno leto, v katerem nisem doživel nič lepega. Sodelavci me niso spoštovali in so me imeli za „slepca“. Zato sem iskal delo mizarja drugje, kar mi je po letu dni tudi uspelo, a ne brez problemov.

Ker me nikakor ni mikalo vračati štipendijo podjetju, kjer me nihče ni cenil, sem se pozanimal pri znancih in eden izmed njih mi je dobro svetoval. Napravil sem tri zaporedne neopravičene izostanke z dela in res bil odpuščen, ne da bi moral vračati prejeto denarno pomoč za šolanje. Na razgovoru v kadrovski službi novega podjetja je referentka pokazala veliko razumevanja za moj položaj invalida in mi priskrbelo delo monterja pohišta v mizarski delavnici. Tu sem užival, saj sem opravljal delo, ki sem si ga želel. Edina napaka je bila, da nisem dosegal predpisane norme, kar je opazil delovodja in mi po pogovoru predlagal, skupaj s kadrovsko službo, prekvalifikacijo za telefonista. Po tehtnem premisleku sem se za to odločil in lahko rečem, da mi ni bilo žal, saj sem to delo lahko opravljal samostojno, brez težav in bil končno zadovoljen. Spoznal sem, da so na svetu tudi uvidevni ljudje, ki so pripravljeni pomagati invalidom.

Na tem mestu zaključujem prijateljevo zgodbo, od otroških let do njegove osamosvojitve, ki mi jo je z veseljem zaupal. Težave so se sicer nadaljevale, a to so bile zgolj njegove lastne, težave odraslega, samostojnega invalida z okvaro vida.

[Na vrh](#)

NOVIČKE: Projekt razvoja podjetništva slepih in slabovidnih dobil evropsko nagrado za spodbujanje podjetništva, Avtonomna vožnja: Hondi uspel zelo pomemben preboj pri samovozečih vozilih, Holmanova nagrada za leto 2021, Dostopnost spletišč za ranljive skupine

Avtor in sodelavec: *Miha Srebrnjak*

Projekt razvoja podjetništva slepih in slabovidnih dobil evropsko nagrado za spodbujanje podjetništva

Primorski tehnološki park je v sodelovanju z Medobčinskim društvom slepih in slabovidnih Nova Gorica (MDSSNG) razvil startup pristop za razvoj kompetence podjetnosti za slepe in slabovidne iz celotne Slovenije. Projekt je bil izbran kot najboljši zaradi inovativnosti na evropski ravni in dobil evropsko nagrado za spodbujanje podjetništva.

Posebno nagrado so jim podelili v ponedeljek (16. novembra) na konferenci v Berlinu, podelitev je potekala prek spletnih platform. Evropsko tekmovanje za spodbujanje podjetništva European Enterprise Promotion Awards (EEPA) poteka na dveh nivojih - na nacionalnem in nato vseevropskem. Projekt Slepota ni ovira za podjetništvo je letošnje pomlad postal nacionalni zmagovalec, nato pa si v konkurenci projektov iz devetih držav prislužil še posebno nagrado v kategoriji Odgovorno in vključujoče podjetništvo. Ta kategorija prepoznava pobude, ki spodbujajo družbeno odgovornost podjetij med malimi in srednje velikimi podjetji ter podjetništvo med prikrajšanimi skupinami.

Vir: https://krog.sta.si/2832706/projekt-razvoja-podjetnistva-slepih-in-slabovidnih-dobil-evropsko-nagrado-za-spodbujanje-podjetnistva?fbclid=IwAR2JKTFs5T1742L0a_tbybrJNfwrCcj1x433J1KIVxZi8mtoZ3b87TptUJg

Avtonomna vožnja: Hondi uspel zelo pomemben preboj pri samovozečih vozilih

Japonski avtomobilski proizvajalec Honda je po poročanju francoske tiskovne agencije AFP kot prvi na svetu pridobil dovoljenje za prodajo avtonomnih vozil tretje stopnje.

Takšna vozila, ki jih bo za zdaj lahko prodajal le na Japonskem, so sposobna spremljati promet z visoko stopnjo samostojnosti in voziti v vsakdanjem prometu.

Lestvica avtonomnosti vozil ima pet stopenj, pri čemer peta predstavlja popolnoma avtonomno vozilo, ki pomoči voznika ne potrebuje v nobenih razmerah. Vozila tretje stopnje, ki naj bi jih Honda na japonske ceste poslala do konca marca prihodnje leto, bodo zmožna na primer vožnje po avtocesti z gostim prometom.

Prvo vozilo s takšnim sistemom samodejne vožnje bo limuzina Honda Legend. Honda bi lahko z njo na čelu postala prvi avtomobilski proizvajalec na svetu z

množično proizvodnjo avtonomnih vozil tretje stopnje. Pri razvoju avtonomnih vozil sicer hitro napredujejo tudi nekatere druge znamke, vendar je težava predvsem v zakonskih omejitvah. Prodajo in vožnjo takšnih vozil namreč trenutno dovoljujejo le redke države. Po mnenju mnogih avtomobilskih novinarjev prehod na avtonomna vozila tretje stopnje pomeni ključni preboj, ki bo močno pospešil nadaljnji razvoj. Prvi mož ameriškega proizvajalca električnih avtomobilov Tesla, ki prav tako močno hiti z razvojem samovozečih vozil, je poletil celo napovedal, da bo peta stopnja avtonomnosti na trgu "zelo kmalu".

Vir: <https://www.zurnal24.si/avto/hondi-prvi-uspel-pomemben-korak-356945>

Holmanova nagrada za leto 2021

Tudi naslednje leto bo potekalo tekmovanje za Holmanovo nagrado, ki je namenjeno slepim in slabovidnim iz vsega sveta. Med izbranimi slepimi ali slabovidnimi kandidati komisija izbere 3 tekmovalce, ki prejmejo znesek v višini 25.000 dolarjev, kar jim omogoča lažji preboj med ustvarjalce ali podjetnike.

Vsak kandidat mora posneti predstavitveni video, ki ni daljši od 90 sekund, in predstaviti svojo idejo. V primeru izbora se uvrsti v naslednji krog, hkrati pa se z vsakim prebojem poveča možnost za osvojitve nagrade. Pretekle zmagovalce in njihove ideje si lahko ogledate na povezavi, ki je navedena kot vir.

Vir: <https://holman.lighthouse-sf.org/>

Dostopnost spletišč za ranljive skupine

Z dnem 23. september 2020, morajo biti vsa spletišča državnih organov, organov samoupravnih lokalnih skupnosti in oseb javnega prava – izjema so vrtci, osnovne in srednje šole ter javna radiotelevizija – prilagojena tako, da so dostopna vsem.

Dostop do informacij je ena od osnovnih pravic vsakega posameznika v sodobni družbi. »Osebe z oviranostmi morajo imeti možnost, da polnopravno uživajo človekove pravice. Pri tem je dostopnost do informacijskih in komunikacijskih tehnologij še posebej pomembna, saj predstavlja temelj za uveljavljanje tudi drugih pravic. Osebe z različnimi ovirami lahko s pomočjo prilagoditev pridobivajo številne informacije, se sporazumevajo, izobražujejo, se vključujejo v družbo in so v njej aktivno udeleženi. Brez prilagoditev so odrinjeni na rob, nimajo enakih možnosti,« je ob tej priložnosti posebej izpostavil varuh človekovih pravic Peter Svetina.

Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij

Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (Uradni list RS, št. 30/18) se je tako začel uporabljati tudi za spletišča, objavljena pred 23. septembrom 2018. V slovenski pravni red se tako prenaša Direktiva (EU) 2016/2102 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2016 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja. Namen te direktive je zagotoviti večjo dostopnost spletišč in mobilnih aplikacij javnega sektorja ter uskladiti različne standarde znotraj EU. To bo

omogočilo državljanom EU, zlasti pa invalidom, boljši dostop do javnih storitev, kar je temeljno načelo Digitalne agende EU za Evropo in akcijskega načrta za e-upravo za obdobje 2016–2020.

VIR: <https://www.rtvsllo.si/dostopno/clanki/dostopnost-spletisc-za-ranljive-skupine/536898>

[Na vrh](#)

MEDNARODNE NOVIČKE: Izključenost invalidov iz Strategije cepljenja proti covid-19, Evropska Agenda o pravicah invalidov 2021-30, Kampanja EBU o financiranju filmske industrije, Nove smernice za dostopnost, pripravljene s strani Svetovne organizacije slepih

Avtor: *Anja Uršič*

Prevod: *Jure Škerl*

Zakaj Evropska unija ni prednostno vključila invalidov v Strategijo cepljenja proti covid-19?

Predsednica komisije Ursula Von der Leyen je v svojem govoru o stanju v Uniji povedala naslednje: »Evropa mora v pandemiji covid-19 ravnati izredno previdno, odgovorno in enotno. To lekcijo moramo uporabiti za okrepitev krizne pripravljenosti in izboljšanje pristopov do obvladovanja čezmejnih zdravstvenih izzivov.« Invalidne osebe so se v letu 2020 naučile veliko, lekcije pa so bile boleče.

Že odkar je bila razglašena pandemija, so bile pravice invalidnih oseb kršene na vseh področjih življenja. Podatki kažejo, da smo izpostavljeni večjim tveganjem zaradi virusa. Tako doma kot po ustanovah je umrlo tragično visoko število invalidnih oseb.

Kljub temu pa smo v strategiji cepljenja EU še enkrat več nevidni. Sporočilo komisije Evropskemu parlamentu in Evropskemu svetu z naslovom »Pripravljenost na strategije cepljenja proti covid-19 in razdeljevanje cepiva«, ki je bilo sprejeto 15. oktobra, invalidnih oseb ne omeni niti enkrat.

V tem dokumentu je Evropska komisija načrtala svoj pristop k zagotavljanju istočasnega, enakopravnega in glede na število državljanov proporcionalnega dostopa do cepiv za vse članice EU. V bližnji prihodnosti so načrtovane pogodbe s proizvajalci za masovna prednaročila cepiv. V nadaljevanju Komisija zapiše tudi, da želi kot prioriteto dostop do cepljenja definirati kot globalno javno dobro. To sporočilo je pozitivno in predstavlja močno vizijo koordinacije na ravni EU. Na žalost pa v njej vidimo smrtonosno pomanjkljivost.

Evropski forum invalidnih oseb zavrača vsakršno strategijo cepljenja, ki bi izključevala invalidne osebe ter njihove podporne mreže.

Odločitev o tem, katere »skupine« naj bi dobile prednostni dostop do cepiv, je visoko na lestvici prioritet EU. Dokument navaja, da »bodo države članice v trenutku, ko bodo na voljo varna in učinkovita cepiva proti covid-19, morale odločiti, katere skupine naj dobijo prednostni dostop do teh cepiv, da bi bilo rešenih kar največ življenj. Pri tem bodo morale upoštevati dva kriterija: zaščito najranljivejših skupin in posameznikov ter upočasnitev in eventualno zaustavitev širjenja bolezni.«

Če je temu tako, zakaj torej osebe s posebnimi potrebami in njihove podporne mreže niso bile identificirane kot prioritarna skupina za prejem cepiva? Zakaj niso družinski oskrbniki, tolmači in vodniki za osebe s posebnimi potrebami na vrhu seznamov? Zakaj osebni pomočniki in ljudje, ki osebam s posebnimi potrebami nudijo podporne storitve, niso prepoznani kot ključni delavci, za katere fizično distanciranje ne pride v poštev?

Na seznamu skupin državljanov, ki bi morale dobiti prednostni dostop do cepiv, osebe s posebnimi potrebami niso omenjene. To je še en dokaz več o nevidnosti prek 100 milijonov državljanov EU s posebnimi potrebami in hkrati dokaz, da se iz lekcij pandemije nismo naučili dovolj.

Vir: <http://www.edf-feph.org/>

Bodimo ambiciozni v boju za pravice invalidnih oseb v evropski Agendi 2021-30

16. oktobra je Evropska komisija predstavila svoj načrt za Evropsko strategijo o invalidnosti po letu 2020, ki jo namerava sprejeti v prvem četrtletju 2021. Evropski forum invalidnih oseb zagovarja celostni pristop, ki bo pokril vse vidike življenj oseb s posebnimi potrebami. V omenjeno strategijo je treba vključiti vsa področja, ki so že del Konvencije ZN o pravicah invalidnih oseb. Pozdravljamo dejstvo, da takšno stališče zavzema tudi Komisija v svojem načrtu. Po našem mnenju je zdaj priložnost, da obljube državljanom s posebnimi potrebami tudi uresničimo – a le če bodo za vsak sektor sprejeti jasni in ambiciozni cilji.

Zdaj, ko se na Komisiji začne interna diskusija o oblikovanju prihodnjih ciljev, je čas, da tudi sami doprinesemo k pogovorom o vsebinskih podrobnostih in načinih implementacije. Evropski forum invalidnih oseb želi poudariti navzkrižne vidike, ki bodo ključni za konkretno uresničitev Agende v naslednjih desetih letih.

Več lahko preberete na: <http://www.edf-feph.org/newsroom/news/lets-aim-ambitious-european-disability-rights-agenda-2021-30>

Vir: <http://www.edf-feph.org/>

Enakopravna participacija v kulturnem življenju: zaveze EU k izpolnjevanju Konvencije ZN o pravicah invalidnih oseb kot osnova za kampanjo Evropske zveze slepih glede financiranja filmske industrije

Konvencija ZN o pravicah invalidnih oseb, ki je v veljavo stopila 3. maja 2008, je prvi mednarodni, pravno zavezujoč instrument, ki vzpostavlja standarde za pravice oseb s posebnimi potrebami. Hkrati gre za prvi sporazum o človekovih pravicah, h kateremu je kot regionalna organizacija pristopila EU in ga tudi enotno ratificirala. Konvencija predstavlja učinkovito orodje za promocijo načinov izpolnjevanja pravic oseb s posebnimi potrebami prek razvoja in implementacije pravnih, političnih in praktičnih ukrepov. Konvencijo je podpisala in ratificirala sleherni članica EU.

Sama EU je h konvenciji pristopila 23. decembra 2010, 22. januarja 2011 pa je začela veljati na vsem njenem ozemlju. EU je tako odgovorna za implementacijo vseh določb konvencije, kar seveda zahteva finančna sredstva. V skladu s členom

33(2) je EU vzpostavila ogrodje za promocijo, zaščito in nadzor izvajanja določil konvencije na svojem ozemlju. Izdelana je bila tudi Evropska strategija o invalidnosti 2010-2020, ki je trenutno v fazi posodabljanja za naslednje desetletno obdobje.

Prvi odstavek 30. člena konvencije vzpostavlja pravico invalidnih oseb, da se enakopravno vključujejo v kulturno življenje. Med drugim države podpisnice obvezuje, da »sprejmejo vse ustrezne ukrepe, ki bodo osebam s posebnimi potrebami (...) zagotovile dostop do (...) filmov (...) v dostopnih formatih.«

Evropska zveza slepih v zvezi s tem izjavlja naslednje: »Televizijski programi, filmi in druge video produkcije morajo biti opremljeni z zvočnimi opisi in podnaslovi, te oblike pa morajo biti dostopne prek običajnih kanalov, v istem času in po isti ceni, kot za splošno prebivalstvo.«

Več o dostopnosti filmov lahko preberete na:

<http://www.euroblind.org/newsletter/2020/september/en/equal-participation-cultural-life-eu-obligations-under-uncrpd>

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Svetovna zveza slepih in nevladna organizacija CBM Global izdelali nove smernice za dostopnost

Sodelovanje Svetovne zveze slepih in organizacije CBM Global Disability Inclusion je obrodilo sadove v obliki posodobljenih smernic za dostopnost, ki jih povzema vodič Accessibility GO! A Guide to Action.

Za uresničitev Agende za trajnostni razvoj 2030 imamo na voljo še deset let. Pomembno je vedeti, da dostopnost predstavlja temelj za bolj vključujoč in bolj enakopraven svet, v katerem nihče ne bo ostal zadaj. Nedavna globalna kriza zaradi pandemije bolezni covid-19 je še zaostрила potrebo po boju proti trdovratnim preprekam, ki osebam s posebnimi potrebami stojijo na poti do dostopnosti in vzdržujejo stanje neenakosti ter izključevanja. Odgovor na ta ključen izziv leži v pripravljenosti na spremembe in skupne korake proti svetu, v katerem bodo prepreke pozabljene, vključenost pa vesplošna. Organizacije po vsem svetu morajo premisliti, kako prilagoditi svoje strukture in storitve, da bodo bolj dostopne in vključujoče za vse člane skupnosti.

V želji po izpolnitvi tega cilja sta Svetovna zveza slepih in CMB Global izdelali nove smernice za dostopnost Accessibility GO! A Guide to Action. Ta predstavlja praktične predloge, kako povečati dostopnost prek holističnega organizacijskega pristopa. V njem je zbranih sedem osrednjih zavez, ki naj bi jih izpolnjevali progresivno: vzpostavljanje infrastrukture; informacije in komunikacije; urjenje in razvoj kapacitet; programi; sestanki in dogodki; rekrutiranje; upravljanje s človeškimi viri. Vodič vsebuje podrobne opise poti, po katerih lahko posamezne organizacije postopno uveljavljajo načela dostopnosti, in pri tem upošteva dejstvo, da bodo njegovi uporabniki zelo raznoliki.

Kot taki, lahko vodič in smernice v njem služijo sleherni ustanovi, ki želi izboljšati dostopnost znotraj svojih struktur. Pri razvoju smernic so s povratnimi informacijami sodelovale številne organizacije oseb s posebnimi potrebami.

Izvršni direktor Svetovne zveze slepih Jose Viera je ob izidu izjavil: »Trdno verjamemo, da bodo te smernice omogočile smiselna sodelovanja med organizacijami oseb s posebnimi potrebami ter partnerji iz splošnega življenja in sicer na vseh nivojih ter v vseh sektorjih. Z njimi želimo organizacijam po vsem svetu predstaviti dobre prakse in modele najvišjih možnih stopenj dostopnosti za osebe s posebnimi potrebami, ki so v skladu s standardi, začrtanimi v Konvenciji ZN o pravicah invalidnih oseb.«

Vodič Accessibility GO! A Guide to Action si lahko shranite z naslova:
<https://worldblindunion.org/blog/news/wbu-and-cbm-global-launch-new-accessibility-guide/>

Vir: <https://worldblindunion.org/>

[Na vrh](#)

© 2002-2020 [Vizitka RIKOSS](#) [Uredništvo](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)